

STIPE KEKEZ

stipe.kekez@zg.t-com.hr

NACRT ZA RAZVOJ IMENSKE FORMULE U TIVTU

U radu je riječ o nekim tivatskim prezimenima bokeljskih Hrvata, čiji sam popis skupio tijekom jezičnoga istraživanja u Tivtu. Prema predaji riječ je o starim prezimenima. Prezimena se objašnjavaju prema nekim aspektima: prema etiologiji odnosno motivima nastanka, prema tvorbi odnosno obliku te prema jezičnome podrijetlu. Ujedno se daju i potvrde prezimena u pisanim izvorima. Likovi zapisani u dokumentima raščlanjuju se i na osnovi toga pokušava se vremenski utvrditi učvršćivanje druge determinacije u Tivtu.

Uvod

Za istraživanja tivatskoga govora jedan od ispitanika – Milivoj Mišo Belan – obavijestio me o nekim *starim* tivatskim prezimenima, od kojih su neka, zajedno sa svojim nositeljima, u Tivtu izumrla. Ovdje ne ću ulaziti u to koliko je ta tvrdnja točna (a i pojam staroga može varirati). Prema Velimiru Mihajloviću treba biti oprezan pri takvoj autohtonosti jer „narodna svijest“ često ne zahvaća više od četrina-pet generacija. On smatra da je, promatrajući jednu generaciju u rasponu od 25 godina (iako se to prema mojemu mišljenju može i više), prosjek dobi određene porodice u kolektivnoj svijesti oko 100 godina. Spominje da su iznimka neke crnogorske porodice koje se sjećaju 15 generacija (Mihajlović 2002: 741). Ako takvima pribrojimo i tivatske, vremenski raspon mogao bi se provjeriti u matičnim knjigama, koje se u Tivtu prema Iliji Sindiku vode od 1672. godine (Sindik 1948: 10). Da dalje od toga, od tristotinjak godina, možda i ne ide, upućuju i neki podatci o gradu Tivtu (v. dalje). No bez obzira na njihovu vjerodostojnost, oprez u vezi s tim, poslužit će mi ta prezimena za raspravu o etiologiji, o etimologiji, o tvorbi odnosno obliku (osnovi) ishodišnoga lika, o jezičnome podrijetlu, a u radu će biti riječi i o drugim čimbenicima tih prezimena. Na osnovi zapisanih likova u dokumentima pokušat će se utvrditi vremenska granica tih prezimena.

To su sljedeća prezimena: *Vüksanović, Pèzezić* (izumrli), *Pètković, Márić, Gvêrović, Ōdžić, Pëan/Pëjan*,¹ *Stàničić, Pìnjatić, Fàžo, Trìpović, Gòlub, Mřković, Ěrceg, Bëlan, Lanceròti, Křstović, Ràdošević, Škanâta, Bòšković, Sindik, Āndrić, Ūsanović, Đùrić* (izumrli).²

O naselju Tivat

Tivat je relativno mlado naselje. U srednjemu vijeku obalni dio od Veriga do Tivta bio je slabo naseljen. Tivat je u srednjemu vijeku pripadao kotorskome distriktu (Sindik 1950: 18–20). U Tivtu su uz more bile samo pokoje kuće, dvorci na posjedima kotorske vlastele (Bucchia, Pasquali, Jacogna itd.), ograđeni zidovima zbog opće nesigurnosti. To su bila srednjovjekovna ljetovališta kotorskih plemića. Posjede Kotorana u 19. st. naslijedile su dobrotske i prčanjske obitelji (Luković 1951: 192). Kmetovi s vlastelinskih imanja živjeli su u zaseocima Tivta, dalje

¹ Moguća su dva izgovora. Pišu se Pean. (Pejan i Pean mogli bi biti poput Dejan i Dean.)

² U Tivtu još, među ostalim, prema istome kazivaču, žive obitelji: *Bërgan* (iz Stoliva, a prema predaji iz Bergama), *Veròna* (s Prčanja), *Smëća* (iz Perasta), *Flòrio* (s Prčanja), čijim se prezimenima ne ćemo ovdje baviti jer su doseljenička, iz okolnih mjesta. Za prezime Smeća nalazimo u Lovorke Čoralić da je iz Perasta (2007: 44), a za prezimena Verona i Florio u istoga autora da su »prčanjske obitelji« (2007: 66). Florio je bilo i osobno ime (npr. apotekar Florio Rusi koji je ovjeravao inventar apotekara Antonija Smakje u 18. st.; KŽSK 262), pa je to prezime nastalo transnimizacijom osobno-ga imena (v. i niže). Osim na Prčanju u 18. stoljeću (Milošević, M. 2003: 65) obitelj Florio nalazimo i u Perastu u 17. stoljeću (Milošević, M. 2003: 122). U Miloša Miloševića (2003: 65, 417) nalazimo prezime Verona na Prčanju, npr. u 18. st., a prezime Smeća (Smekja) u Perastu (2003: 233, 236, 417, 22, 90, 98, 504), npr. u 17. i 18. st. No nailazimo i na prezime Smakja (Smacchia), što je vjerojatno istoga podrijetla, kao jednu od poznatih apotekarskih obitelji u 17. st. (oko 150 godina) podrijetlom iz Marcerate (Milošević, M. 2003: 260; usp. KŽSK 251 i dalje).

Prezime *Bërgan* moglo bi biti od talijanskoga *Bérgamo* (> Bergam > Bergan), jednoga od najstarijih tipova talijanskih prezimena, kako to tvrdi Petar Šimunović u knjizi *Hrvatska prezimena* (HP 196), nakon otpadanja -o i promjene dočetnoga m u n (takozvanoga adrijatizma), između ostalog jer čuva naglasak na istome slogu. No u knjizi *Hrvatska u prezimenima* = HUP, istoga autora, na str. 213, nalazimo *Bergano*. Da je u Boki bilo ljudi iz Bergama, govori nam i natpis na nekadašnjoj providurovoj palači u Kotoru: »Slavnom imenu i neumrloj slavi Antona Bernarda, po zapovijedi općega prokuratora cijelog Ilirika i Epira, koji je od grada Kotora, posjednutog za čitava dva mjeseca, otjerao tursku vojsku, god. 1657. – Nikolin Martinon, knez Bergama, vojni zapovjednik, ovaj znatni spomenik neumrloj uspomeni suplemenika od srca namjenjuje i posvećuje« (AIBK 388, preveo Ivo Stjepčević). Uz to, Andrija iz Bergama (Andrea da Bergamo) bio je gastald obučara u Kotoru 1660. godine (Milošević, M. 2003: 142).

Prema pak Aniti Mažibradić (2007: 45) nije jasno jesu li svoje ljetnikovce u Tivtu imale stare kotorske ili prčanjske obitelji Verona.

Prezimeni Verona i Bergan (< Bergamo) možda su donesena iz Italije jer su svojstvena talijanskome antroponimnome sustavu, a u nas su rijetka (v. npr. Putanec 1976: XII; kao i niže). Među današnjim talijanskim prezimenima nalazimo prezime *Bergami*, iz pokrajine Bergamo (De Felice 1980: 186).

Pouzdana znam da su iz Tivta još neka prezimena, npr. *Perčín*.

od mora (što se vidi i po današnjim toponimima). Svi zaseoci zvali su se imenom Crni Plat, koji se spominje prvi put u Kotorskomu statutu u XIV. stoljeću, a u dokumentima javlja se to ime do kraja XVIII. stoljeća (Sindik 1950: 20, 40). Ime Crni Plat (neki ga autori pišu Crniplat) u upotrebi je do prvih desetljeća 19. stoljeća, a spominjali su ga stariji stanovnici još 1960-ih (Mažibradić 2007: 55). To ime drže starim imenom za Tivat (*Tivat* 1983: 173).³

Slika 1. *Jadran – Vodič i atlas*, Jugoslavenski leksikografski zavod, Zagreb, 1975.

Crni Plat, kao najstarije naselje na području današnjega Tivta, okupilo se oko stare crkve Sv. Srđa na Đurđevu brdu i oko crkve Sv. Šimuna. Ondje su u srednjem vijeku i poslije živjeli stočari koji su stoku vodili na ispašu po okolnim brdima, do Bogdašića. Njihovi posjedi nisu bili dovoljni da prehrane obitelji, pa su rado prihvaćali status posadnika ili kmeta (kolona) na crkvenim posjedima i posjedima kotorske vlastele, koji su se nalazili uzduž tivatske obale, od Mrčevca do Plavde. Kmetski odnosi zadržali su se do sredine 20. stoljeća, a njime i običaji koje je taj odnos podrazumijevao (Mažibradić 2007: 46; v. i AIBK). Stanovnici Tivta do izgradnje Arsenala austrougarske ratne mornarice (1889.) bavili su se uglavnom zemljoradnjom (*Tivat* 1983: 45, 47). Da su Tivćani bili napoličari i da su se bavili zemljoradnjom, vidimo i po obiteljskim nadimcima po vlastelinu u kojega su radili (npr. *Burâto* za Sindike, *Rôši* za Sindike koji su radili kod nekoga Rossija,⁴ *Bêlo*⁵

³ Općina se Tivat »uglavnom sastoji od bivšeg Crniplata i dijelom od Tivta« (AIBK 321).

⁴ U popisu stanovnika Kotora potkraj 18. st. (v. niže) zabilježen je Antonio Rosi s obitelji (9 članova) (Milović 2009: 230). Godine 1810. gastald bratovštine pomoraca u Kotoru bio je Antun Rosi (Milošević, M. 2003: 154).

⁵ U Konstantina Jirečeka (1962: 149) stoji da je to obiteljsko ime u Mlecima u 12. i 13. stolje-

za Vuksanoviće). Pravoslavni pop Sava Nakićenović opisao je Tivat kao mjesto podalje od mora: seoske su kuće na podnožju brežuljaka, deset minuta od mora, a ima ih i pri moru. Selo je bez reda, raštrkano, no uz more je mala varoš (Nakićenović 1913: 391).

Slika 2. Coronelli: Dio topografskoga crteža Boke kotorske iz 1688., na kojemu se vidi Crni Plat (Zarniplac) – 40 kuća [preuzeto iz: *Istorijsko-geografski atlas Crne Gore, XVI – XX vijek* [prire. Jevto M. Milović], NIP „Univerzitetska riječ“, Nikšić, 1990.

ću, pod imenom *Bellus*. Na drugom pak mjestu, pod imenom *Bel, Belli, Bello* (1962: 244), stoji da je riječ o plemićima iz Drivasta u 14. i 15. stoljeću. (Drivast je u današnjoj Albaniji nedaleko od Crne Gore.) U M. Miloševića (2003: 155, 170) zabilježen je Ivan Bel(l)i početkom 16. stoljeća u Kotoru, a zapisan je i Marin pok. Alojzija Beli. Usp. Antonio (Anthonius) Beli (Belli) iz Narda, Apulije, kotorski apotekar u 15. st., kao i Antonio Alvizov Beli početkom 16. st., vjerojatno potomak prethodnoga (KŽSK 238, 276).

Područje od Plavde kraj Lepetana do Pina, a katkad i od Veriga, javlja se u starijim notarskim knjigama obično pod imenom *Teudo*, *Theudo*, *Theodo* (AIBK 321). No zabilježeno je u XIV. stoljeću i pod imenom *latus Tiveti*, »sa sjedištem u donjoj i dijelom u gornjoj Lastvi« (AIBK 321; Šerović 1960: 54–55).⁶ Do kraja 18. stoljeća pod ime Tivat spadalo je cijelo primorje od Lepetana do Soliockoga polja (Luković 1951: 191), tj. pod imenom Tivat obično se podrazumijevalo područje od Plavde do Pina (Mažibradić 2007: 46).

Za mnoge lokalitete koji su danas u (Donjoj) Lastvi u srednjovjekovnim dokumentima piše da su u Tivtu⁷ (AIBK 321; Šerović 1960: 54). Petar Šerović (1960: 55) navodi da su se zaseoci Tivta – Jakalj,⁸ Oštro Brdo, Rozgovac, Pasiglav – nazivali imenom Crni Plat, a Maksim Zloković (1965: 59–66) i Ivo Stjepčević (izuzev Oštrog Brda, v. AIBK 331–333)⁹ te iste smještaju kao dio (današnje) Lastve. Slobodan P. Novak (2011: 186) pak misli da se Tivtom, odnosno njegovim imenom, »i danas označava širi prostor današnje Lastve«. Danas Lastvu od Tivta dijeli pješčani rt i potok Seljanovo (Šerović 1960: 59; Zloković, M. 1965: 59, v. gore). Općinu Tivat danas čine naselja Krašići, Krtole, Pržno, Mrčevac, Bogdašići, Tivat, Lastva, Lepetane (Mažibradić 2007: 46).

Prema jednom sudskom dokumentu od 27. srpnja 1444. stoji da je u Crnome Platu 55 kuća (AIBK 118; Šerović 1960: 56).¹⁰ U Crnome Platu 1565. bilo je 45 domova (*Tivat* 1983: 182).¹¹ Crni Plat 1688. imao je 40 kuća (Šerović 1960: 58). U Stanojevićevim (1953: 30–31) statističkim podacima, vjerojatno iz 1758., nalazimo sljedeće za Tivat: nema plemenitaških obitelji (famiglie nobili); nema građanstva (cittadine); puk (plebee) – 17; kuća (case) – 85; muškarci za vojsku od 16 do 60 (Uomini di armi 16 sino 60) – 116; dječaka (putti) – 140; staraca iznad 60 go-

⁶ Ime Tivat pojavljuje se i u starijim dokumentima, doduše stranim, pokazuje župni arhiv u Brindisiju (Italija), vjerojatno negdje u XV. ili XVI. stoljeću: Damiano de Tivar. Prema Gracijeli Čučlić (2009: 164) riječ je o Tivtu.

⁷ Stjepčević misli da se ograničavanje područja koje se naziva Tivat, dogodilo možda zbog toga što su uglavnom iseljenici iz Gornje Lastve naselili Donju i tako donijeli i ime.

⁸ Iako se u literaturi obično spominje da je Tivat novije naselje, Slobodan P. Novak (2011: 188) misli da je prostor bio dobro naseljen još u rimskome dobu jer »kod Tivta su na predjelu Jaklja iz rimskoga doba pronađeni nadgrobnji spomenici« (v. i AIBK u vezi s nadgrobnim spomenicima, npr. 324–325, 332).

⁹ Od toponima za koje je u dokumentima navedeno da su u Tivtu, a danas su u Donjoj Lastvi, naveden je samo Jakalj (AIBK 321).

¹⁰ Riječ je o parnici. Pritom tužitelji (iz Crnoga Plata) spominju da je selo bilo napučeno u doba cara Stefana i pozivaju se na nešto što im nikad nije bilo zabranjeno, otprije više od tristo godina. Ti tužitelji nose prezimena ili pridjevke (Pribije) Radisić, (Ivan) Klučarević, (Bojeslav) Vanjić. Dakle onih kojih danas nema.

¹¹ M. Zloković (1965: 67) misli da je u pojedinim domaćinstvima živjelo deset i više članova. Tako bi se moglo doći do brojke od četriristotinjak stanovnika, pa u usporedbi s 19. stoljećem (v. dalje) rast nije velik. Ta statistika izrađena je pri regrutiranju mornara za kotorsku ratnu galiju.

dina (vech d'anni 60 inanzi) – 6; capn. tenti offci. di marina – nijedan; 4 mornara (marinari); 2 umjetnika (artisti); 128 gospođa (donne); djevojaka (putte) – 106; redovnika latinskih (religiosi latini) – 1; redovnika grčkih (religiosi greci) – nijedan; 468 pripadnika latinskoga obreda (total delle anime di rito latino), 14 grčkoga obreda (total delle anime di rito greco). Na početku pak 19. stoljeća u Tivtu je živjelo šestotinjak stanovnika: 600 prema francuskoj statistici iz 1807. i 656 prema drugoj statistici iz 1802. godine (Zloković, M. 1965: 74; *Tivat* 1983: 36). Oko godine 1840., odnosno 1850., u Tivtu je bilo oko 133 obitelji (*Tivat* 1983: 47). Prema Šeroviću sadanje tivatsko stanovništvo (isključivši najnovije stanovnike) novije ga je podrijetla.

Prema Nakićenovićevu istraživanju domova je u Tivtu bilo 114, a kuća 233, stanovnika 1073, od čega 1054 rimokatolika i 19 pravoslavnih (Nakićenović 1913: 392). Prema neslužbenim rezultatima popisa stanovništva iz 2003. godine Tivat je mjesto s najviše Hrvata u Crnoj Gori – 19,73 posto, odnosno bilo ih je 2761, a od toga ih se 1211 izjasnilo da im je materinski jezik hrvatski (Pasinović 2005: 44, 46). No još donedavno slika je bila drukčija. Prema popisu stanovništva iz 1931. u općini Tivat živjelo je 1980 rimokatolika i 260 pravoslavnih (Pasinović 2005: 22).¹² Podatci talijanske vlasti za okupacije od 21. travnja 1942. pokazuju sličnu sliku – 2198 katolika, 401 pravoslavni, 8 ostalih (Pasinović 2005: 23). Prema popisu iz 1948. u Tivtu je živjelo oko 70 posto Hrvata (Pasinović 2005: 26). Godine 1961. ih je 3423 (uz 1426 Crnogoraca, 863 Srbina, 75 Jugoslavena). Godine 1991. stanje je umnogome izmijenjeno, ima ih dvadesetak posto (2640 od 11 429), čemu je sigurno pridonijelo to što se velik broj stanovnika izjasnio Jugoslavenima – 2347 (Pasinović 2005: 29, 32).

O govoru

Prezimana se uklapaju u sustav govora u kojemu postoje, ona su dio jezičnoga sustava u kojemu jesu, odnosno ono što postoji s obzirom na jezik u prezimenima, načelno postoji i u govoru, jezičnome sustavu pojedinoga mjesta. (Napominjem da sam prezimana zabilježio onako kako sam ih čuo od ispitanika, što ne znači nužno apsolutnu identičnost sa sustavom na neimenskoj razini). Jugoistočni dio Boke kotorske pripada štokavskome narječju, i to nenovoštokavskome dijalektu, tzv. zetsko-južnosandžačkome. S obzirom na naglasak riječ je o dvonaglasnome sustavu s jednim kratkim, silaznoga tipa, i jednim dugim, silaznoga tipa, naglasnom. Od toga odstupa jedino prezime *Márić*, koje je prema predaji doseljeničko iz Hercegovine.¹³ Prezime *Erceg* sigurno je doseljeničko, jer se u govoru čuva *h*,

---

¹² Iako ne treba izjednačivati naciju s vjerom, samo, na primjer, mali postotak (4,19 posto) prema popisu stanovništva iz 2003. otpada na nehrvatsku populaciju u Crnoj Gori (Pasinović 2005: 46).

¹³ Neobično zvuči da se naglasak, po intonaciji drugačiji, kojega nema u inventaru očuvao do danas. (Ili ipak nije toliko staro?) Osobito s obzirom na moguće isto podrijetlo drugih prezimena s

ali uklapa se u sustav. U inventaru su i prednaglasne – koje su u gradskome tivatskom govoru u dobroj mjeri izgubljene – i zanaglasne dužine. Taj dijalekt obilježava načelno starije mjesto naglasaka. Uglavnom je nepreneseno mjesto naglasaka u zatvorenome slogu, osim u otvorenoj ultimi, u gradskome govoru.¹⁴

Pitanje je je li nekoć u sustavu bila afrikata *dž*, jer područje nije nikad bilo pod Turcima (v. niže), osim možda kao alofon. Današnji Tivćani razlikuju bezvučne afrikate *č* i *ć*, kao i *dž* i *đ*, što ne treba čuditi s obzirom na to da razlikuju bezvučni par afrikata, pa je novi fonem popunio rupu u sustavu, a dalje se razlikovanje palatala nastavilo trećom jotacijom, pa su i *š*, *ž* dobili svoje parnjake – *ś*, *ź*. (Ovaj govor obilježava treća jotacija, iz koje nastaju palatali – *ś*, *ć*, *ź*, a ne *š*, *č* /*c+j*/, *ž*, kako je to, na primjer, u standardnome jeziku pri jotaciji u tvorbi riječi.) No pitanje je jesu li nekada postojale dvije zvučne afrikate i na razini fonema, jer je turski utjecaj bio samo doseljenički (što se vidi i iz prezimena). U vokabularu, s obzirom na to da su turske riječi novijega vremena, postoje riječi kao *džep*, ali je u upotrebi starije *špag*; *džezva*, ali je u upotrebi starije *kôguma*, *kôgumica*.¹⁵ Turskih je riječi vjerojatno bilo, prolaskom Turaka diplomata, trgovaca, doseljenika ili putnika s turskih područja, ali se čuvaju domaće ili, što obilježava to područje, one talijanskoga podrijetla, kojih ima izniman broj. Tako da bi prezime *Odžić* moglo odstupati od sustava suglasnikom *dž*, a da je doseljeničko, i to s područja gdje se izgubilo *h*, potvrđuje lik, kao i *Erceg*. Doseljenika je s turskih područja već bilo za Mletaka, ali pitanje je kada su riječi s fonemom *dž*, osim u prezimena, usvojene, tj. kada je postao fonem. Riječi sa zvučnom afrikatom posuđene iz venetskoga i talijanskoga izgovaraju se s *đ*.¹⁶ Prema jednom prezimenu, zasad, dok se ne obradi cjelokupna građa i ne provjere, među ostalim, u matičnim knjigama prve potvrde toga prezimena, teško da bismo mogli govoriti o ulasku novoga fonema u sustav. To bismo onda morali učiniti i u vezi s dugouzlaznim naglasakom, prema prezimenu *Marić*, a on nije u sustavu, osim što se javlja pod utjecajem standardnoga izgovora. Te su jedinice – afrikata *dž* i dugouzlazni naglasak – mogle biti distinktivno, prepoznatljivo obilježje tih prezimena.

istoga područja.

¹⁴ Osobna imena i hipokoristici imaju načelno prenesen naglasak (v. niže).

¹⁵ Prema mojim podatcima *kôgumica* nije nemotivirana tvorba, kako tvrdi Sanja Vulić (2008: 708), jer se, prema njezinim podatcima, koguma više ne upotrebljava.

¹⁶ U svojim zabilješkama ne nalazim nijednu riječ neturskoga podrijetla s fonemom *dž*, ali bilo bi dobro još preslušati sve snimke. Ne nalazim ni u Vulić nijednu riječ s tim fonemom. U Vesne Lipovac Radulović (v. literaturu) zanimljivo je da je zabilježena riječ *džandar* u Tivtu (s. v. *đedarām*), što bi bilo ukrižavanje prema talijanskome (gendarme) i francuskome (gendarme) izgovoru, ali ne znamo tko ju je izgovorio (u Napomeni autora na početku knjige autorica izjavljuje da je u rječnik unijela samo one posuđenice koje je čula od najmanje pet osoba u istome mjestu, no nije jasno odnosi li se to i na ovakve primjere u zgradama za koje stoji »zabilježeno«), a može biti riječ i o utjecaju, realizaciji. Osim te, u nje nema više potvrda, iako navodi da se pojedine riječi upotrebljavaju samo u Tivtu, pa su i rečenični primjeri odande.

»Ekavski« lik prezimena *Belan* vjerojatno nije ostatak stare vrijednosti jata, iako bi se i tako mogao tumačiti, jer je taj lik zapisan vrlo rano, v. niže. (Prema praslavenskome glasu jatu tivatski govor pripada ijekavskim govorima, katkad i s hiperijekavizmima.)

O podrijetlu stanovništva

Stanovništvo Tivta novije je doseljeno, na što upućuju mnogi izvori ovdje navedeni. Prema Lukoviću (1951: 15) većina stanovništva u Boki kotorskoj podrijetlom je iz Crne Gore i istočne Hercegovine, a manjih je doseljavanja bilo iz Albanije, dok je pojedinačnih bilo iz Dalmacije i drugih krajeva austrijskoga carstva.

Slično navode i ostali autori, s dodatkom Italije: prema Čulić doseljavaju se stanovnici iz, npr. susjedne Hercegovine, Crne Gore, južne i sjeverne Italije (Čulić 1996: 130). »U matičnim knjigama iz XVIII vijeka, zapisan je i veliki broj prezimena italijanskog porijekla kod porodica zanatlija doseljenih iz Italije« (Čulić 1996: 140). Likovi mnogih tivatskih prezimena rasprostranjeni su na cijelom području Boke kotorske i, po svemu sudeći, dobrim dijelom istoga podrijetla (v. dalje).

Za neka prezimena postoji usmena predaja odakle potječu (prema mojemu ispitaniku), npr. *Fažo* – za Mletaka došli, prema predaji, iz Fažane; *Lanceroti* – iz sjeverne Italije za Mletaka; *Gverović* – iz Rijeke Dubrovačke. Iako ne označuje mjesto, spomenut ćemo ga ovdje: prezime *Usanović* možda je loza Vuksanovića, prema mojemu ispitaniku.

Neka su prezimena možda starija, neka novija, odnosno za neka nalazimo starije potvrde, za neka novije, iako se javljaju likovi prezimena, odnosno likovi od kojih su nastala, koji očito nisu istoga podrijetla (barem vremenski, v. dalje). Iako postoje određeni podatci za neka prezimena, teško je reći da pojedino prezime potječe baš iz određenoga kraja (v. dalje).

Prema Stjepčeviću (AIBK 321–322), odnosno kotorskim arhivskim podacima, saznajemo da je u 15. stoljeću postojalo selo Đurići uz more (nalazimo ga i danas), na području blizu Perasta, jer je pripadalo opatiji Sv. Jurja pod Perastom, kojoj su pripadali još – Perast, Većebrdo, Strp i Lipci (AIBK 115). U popisu za Sasoviće, Kazimir (kraj Herceg Novoga) 1789. nalazimo Mitra Đurića, što je novo prezime, prema Miloviću, jer ga u prijašnjim dokumentima nije bilo (Milović 2009: 357, v. kazalo, s. v. Đurić).

Od 16. stoljeća nalazimo bratstvo Petković u Pasiglavu (koji je danas napušten, a naseljeni su rubovi – Gornji Bogdašići i Gornja Voda u Lastvi), a danas ono postoji u Bogdašićima i Lastvi (AIBK 332). To bratstvo zabilježeno je u Lastvi od 14. do 17. stoljeća, a poslije se može držati prezimenom; kao i patronim Bošković u starijim dokumentima (AIBK 333). Glavar iz Luštice¹⁷ Đuro Petković spominje se

---

¹⁷ Poluotok preko puta Tivta.

19. studenoga 1553. u Sudskome arhivu (AIBK 152; prema Biskupskome arhivu u Kotoru; v. dalje).

Lik Bošković nalazimo na novljanskome području odnosno u Toploj, Bijeloj, i u pravoslavaca, u 18. stoljeću i drugdje. U Mojdežu (pokraj Herceg Novoga) pak nalazimo prave patronime Boškov u 18. stoljeću, i u Kotoru, i u pravoslavaca (Milović 2009: 327, 329, 331, 333, 334), a u Kotoru 1788. i pravoslavku koja je zabilježena kao Mare Boškova (Milović 2009: 233).

Patronime Krstov nalazimo u patrona s Prčanja 20-ih godina 18. stoljeća (Milović 2009: 299, 304, 76).

Osobno ime Andrić nalazimo zapisano u Lastvi 1594. godine: »... zemljište, koje pripada Perušin sinu pok Andrića Nikolina iz Lastve...«, tj. »... terreno di ragon di Perussin fiol di qd. Andrich Nicolin de Lastua...« (AIBK 346).

Lik (patronim?) Andrić zabilježen je i u Perastu – neki Ratko Andrić 22. travnja 1436. iz Perasta prodaje zemlju u Kavču (poviše Tivta) (AIBK 117). Prema Čoralić (2007: 162) Andrić je rod (bratstvo) u Dobroti (kao i prema M. Miloševiću 2003: 61, 355). Lik Andrić nalazimo i na području Herceg Novoga, odnosno u Mojdežu i Stolivu u 18. stoljeću, i u pravoslavaca (Milović 2009: 327, 329, 331, 332, 334, 336, 157, 287, 212; 21).

Bratstva (prezimana) Radošević, Marić u Grblju (blizu Tivta) datiraju barem od XV. stoljeća, a možda postoje i danas (AIBK 195). Na primjer u Kotorskim dukalima (Čremošnik 1922: 145), nalazimo da je neki Bogoje Radošević bio jedan od buntovnih Župljana (u Grblju) 1433. godine. U Kotoru je 1788. zabilježen pravoslavac Đuro Marić (Milović 2009: 232). Za »alfijera« Marka Marića s područja Trebinja, Ljubomira, Zubaca i Popova 1701. traži se zemljište na području Herceg Novoga i Risna. Godine 1778. zabilježeni su pravoslavac Mato Marić iz Tople (Milović 2009: 281) i, u predgrađu Herceg Novoga, katolkinja Maria Marić (Milović 2009: 283). Godine 1768. spominje se trgovac Mićo Marić s područja Herceg Novoga (Milović 2009: 212, 287), a 1785. Rišnjani Staniša Jakov Petković (Milović 2009: 79).

Na Prčanju je u 18., tj. u 19. stoljeću postojala obitelj, porodica Petchi (Kojić 1956: 177; usp. Milošević, M. 2003), što je vjerojatno prčanjnska obitelj Petkić. U Bijeloj (pokraj Herceg Novoga) u 19. stoljeću zabilježena je obitelj Bošković, koju je osnovao neki Cvjetko (Četko) iz Bjelica iznad Lovćena (Šerović 1956: 186).

U notarskoj knjizi arhiva kotorskoga suda u zapisu od 27. travnja 1439. spominje se 1413. neki Desin Andrić (zapisan kao Andrijch)¹⁸ iz Paštovića (južno od Tivta, tj. od Boke kotorske) prilikom osnivanja manastira Sv. Nikole u Praskvici u Paštovićima (*Spomenici srpski* 1892: 67).

---

¹⁸ Dakle primjer s neprovedenom kontrakcijom.

Čini se da je osobno ime (< hipokoristik) Petko bilo često prema patronimima u cijeloj Boki u 18. stoljeću (npr. u Sasovićima, Toploj, Bijeloj) – nalazimo Petkov Jakov, Petkov Jovo, Petkov Leso, Petkov Ostoja, Petkov Simo, Petkov Todor, Petkov Vuko. Prema patronimu Tripov vidimo da je osobno ime (< hipokoristik) Tripo bilo optjecajno u to doba. Nalazimo ga, npr. u Dobročana, Stolivljana, Toplanjana, Prčanjana. Nailazimo i na novljanskoga »đusticijera« Iliju Tripovića. Drugu determinaciju Sindik nalazimo i kao Šindik u Boki (Milović 2009, v. kazalo; v. i *Potvrde tivatskih prezimena*).

U Kutima kraj Herceg Novoga nalazimo Vuksanović Vasilja i sina mu Gavrila 1779.¹⁹ (Milović 2009: 142–144).

Godine 1761. radio je u u Kotoru apotekar dr. Zuane (Ivan) Gvera (Guerra) (KŽSK 263). Attil(i)o Guerra bio je kancelar Budve 1603. godine (*Statut Budve* 1882 – 1883: 76). Spominju se i trgovac Antun Gvera i svjedok Andrija Gvero u drugoj polovini 18. stoljeća na novljanskome području (Milović 2009: 208, 212, 257, 286, 287).

U Akademijinu rječniku (= ARj) stoji da su *Mřkovići* (s. v.) knežija u Barskoj nahiji, što je od *Mřkojevići* (s. v.), poturčeno pleme u Crnoj Gori između Ulcinja i Bara, zabilježeno u spisima na kraju 17. stoljeća, odnosno neko selo kraj Bara u Crnoj Gori.²⁰ Pod natuknicom *Mrković* stoji da postoje dva lika: *Mřković*, što se tumači od *Mřko*, i *Mřković* i jedno je od oprimjerenja: »Svjetovne stvari vodio je Todosije Mrković, kaluđer rodom Mahina, a starinom Baranin.«²¹

Prema *Srpskome prezimeniku*, koji zahvaća i područja izvan Srbije, vidi se da je prezime Vuksanović vrlo često u Boki kotorskoj, a i drugdje u Crnoj Gori (Mihajlović 2002: 206). Prezime pak Bošković, prema istome prezimeniku, vrlo je često na čitavu području gdje se govori hrvatskim i srpskim jezikom (Mihajlović 2002: 95). Prema tome prezimeniku može se reći da je prezime Golub rijetko u Srba (Mihajlović 2002: 254). Za prezime Gvera navodi se da su »starosedioci u Boki Kotorskoj«, a taj oblik izvodi se od talijanskoga apelativa i prezimena *Guerra*, što je možda postalo od imperativne složenice *Vinciguerra* (v. još o podrijetlu toga prezimena dalje). Za Gveroviće se navodi da je to današnje prezime u Tivtu, Kotoru i Beogradu (Mihajlović 2002: 229).²²

Gveroviće nalazimo i u Paštrovićima, npr. u 18. stoljeću (1736. Nikola Gverović, patron, i dr.; Zloković, I. 1960: 158).

Neke likove druge determinacije (i prve, od kojih su mogla nastati tivatska prezimena) o kojima govorimo, nalazimo u radu Miloša Miloševića (1970.), u ko-

¹⁹ Postoji naselje Vuksanovići jugoistočno od Tivta, kraj Bratešića, v. niže.

²⁰ »I Mrkojevići su kod Bara 1559 napadali otrovnim strijelama« (Stanojević 1928: 273).

²¹ Pod natuknicom *Mřkojević* stoji da je to prezime, a pod natuknicom *Mřkoje* da je to muško ime.

²² V. *Potvrde tivatskih prezimena* o podrijetlu tih prezimena u Hrvatskoj.

jemu je riječ o karavanskoj trgovini uglavnom u prvoj polovini 18. stoljeća, na osnovi podataka kotorskoga arhiva. Među petnaestak je istovjetnih osoba koje se spominju, i Vujat *Petković*, u popisu harambaša i trgovačkih dozvola (Milošević, M. 1970: 85). Neki Marko *Bošković* došao je iz Budve u Herceg Novi tražiti od providura dopuštenje za prikupljanje plaćenika (Milošević, M. 1970: 88). Dana 29. kolovoza 1713. patron Matija *Petkov* s Prčanja dobio je dozvolu da utovari 40 volova (Milošević, M. 1970: 98). U nekoliko dokumenata: a) *Popisu lica označenih kao harambaše ili vojna lica* (Milošević, M. 1970: 109–113); b) *Zvaničnim dozvolama mletačkih vlasti za odlaženje na turski teritorij u cilju trgovanja* (Milošević, M. 1970: 113–116); c) *Popisu dozvola za hajdučke akcije tokom rata 1714. – 1718. godine* (Milošević, M. 1970: 117–118) spominju se sljedeće osobe, nositelji likova prve i druge determinacije (od kojih ili kakvih mogla su nastati tivatska prezimena) o kojima govorimo. Nositelji su tih likova i pravoslavne vjere. Spominju se: a) Bokanić, *Petko* (harambaša; Milošević, M. 1970: 109); *Đurić*, Jovan (harambaša; Milošević, M. 1970: 110); *Lučić*, *Boško* (harambaša; Milošević, M. 1970: 111); *Marić*, Marko (knez; Milošević, M. 1970: 111); *Mankov*, *Krsto* iz Spiča (Milošević, M. 1970: 111); *Milutinov*, *Petko* (Milošević, M. 1970: 111); *Petkov*, Niko (harambaša; Milošević, M. 1970: 112); *Petković*, Vučur (harambaša; Milošević, M. 1970: 112); b) *Krsto* Davidović 1706. (Milošević, M. 1970: 113); *Tripo* Đuričić 1706., 1710. (Milošević, M. 1970: 114); *Vučić* *Petkov* 1706. (Milošević, M. 1970: 115); knez Vujat *Petković* 1711. (Milošević, M. 1970: 115); Jovan *Petkov* 1710. (Milošević, M. 1970: 115); *Boško* Sarov iz Brajkovine 1729. (Milošević, M. 1970: 115); *Petko* Terdić 1710. (Milošević, M. 1970: 116); c) knez Marko *Marić* 1716. triput se spominje; 1717. (Milošević, M. 1970: 117).²³

Pop Sava Nakićenović objavio je 1913. antropogeografsku studiju *Boka* (v. literaturu), u kojoj je riječ i o stanovništvu i o njihovu podrijetlu. No izvori o podrijetlu stanovništva bili su mu ponajprije usmena predaja, odnosno pripovijedanja starijih ljudi s toga područja (uz neka poznata srpska tumačenja u radu),²⁴ a za Tivat glavni je bio Mato Fažo. Prema njemu na području Tivta vrlo je malo starosjedilaca, uglavnom su doseljenici iz Crne Gore, Hercegovine, a dijelom i iz drugih mjesta. Stanišići (valjda Staničići, v. dalje) došli su iz Grblja; Perovići (možda su to Perezići?), Usanovići i Škanatovići (valjda Škanate) iz Crne Gore; Tripovići, Golubi, Pinjatovići (valjda Pinjatići, v. dalje), Andrići, Krstovići i Pejani iz Hercegovine; Faži i Sindici iz Istre; Lanceroti iz Italije; Nalis iz Korčule; Luković s Prčanja (Nakićenović 1913: 276–277). Bilježi sljedeća »bratstva« u Tivtu: Perovići (2 kuće), Petkovići (10), Tripovići (10), Golubi (7), Fraži²⁵ (6), Pinjatići (3), Andrići (5),

²³ Primjere istaknuo S. K.

²⁴ Nakićenovićeva studija jedina je demografska studija koja zahvaća i jugoistočni dio Boke kotorske.

²⁵ Tako stoji.

Krstovići (19), Sindici (10), Usanovići (10), Škanate (6), Pejani (6), Odžić (7), Lance-roti (3), Luković (1), Nalis (1), Staničić (10) (Nakićenović 1913: 391, 392). »O današnjem naseljenju zna se ovo: *Staničići* došli iz Grblja ima 240 god., slave sv. Simeona; *Perović* iz Crne Gore ima 200 god., a slave Miholj-dan: *Tripovići, Golubi, Pijnjatići, Andrići, Krstovići, Pejani* i *Odžići* iz Hercegovine, a *Faži* iz Istrije, *Sindiki* isto iz Istrije, *Usanovići* iz Crne Gore, tako i *Škanatići* (Škanate), *Luković* iz Prčanja, *Lanceroti* iz Italije, *Nalis* iz Korčule, a svi došli od nazad 150–250 god. Slave sv. Simeona i sv. Antuna. Seoska je slava sv. Antun.

Ovdje nije starosjedilaca.« (Nakićenović 1913: 392)

U Lastvi, Donjoj i Gornjoj, nalazimo slična prezimena i slična podrijetla (prema Nakićenoviću): Škanata (6) (prema Nakićenoviću došli isto iz Crne Gore), Petković (6), Andrić (2; iz Hercegovine u 16. st.), Sindik (1); Andrić (1; iz Hercegovine u 16. st.), Usanović (2; iz Crne Gore) (Nakićenović 1913: 391, 392, 394).

Prema njemu Boškoviće u Boki nalazimo i u hercegnovsko-risanskome kraju,²⁶ podrijetlom iz Hercegovine (Nakićenović 1913: 288); u Zagori na poluotoku Grbalj, koji su izumrli (Nakićenović 1913: 554); u Kotoru, koji su podrijetlom iz Bjelica, Crne Gore (Nakićenović 1913: 408); u Gornjemu Stolivu (1 kuća), vjerojatno podrijetlom iz Crne Gore (Nakićenović 1913: 395, 277); u Toploj, vjerojatno došli s Vojnovićem, iz Popova (Hercegovina), izumrli, naseljeni nakon oslobađanja novljanskoga područja od Turaka (v. druge radove ovdje navođene), prvi koji je došao zvaao se Vuko Bošković, prema topaljskome katastru iz 1726. godine (Nakićenović 1913: 443). Bratstvo pak u Kumboru (kraj Herceg Novoga) došlo je iz Krivošija (područje poviše Herceg Novoga), a ondje iz Crne Gore (Nakićenović 1913: 249, 484). Spomenusmo Andriće u Gornjoj i Donjoj Lastvi podrijetlom iz Hercegovine (Nakićenović 1913: 393, 394), a tako su i Andrići, kao i Đurići, Mrkovići, Odžići, Marići, Vuksanovići, na hercegnovsko-risanskome području (Nakićenović 1913: 394).

Na Prčanju nalazimo – Verona (6), Florio (3), Gverini (1),²⁷ Belan (1),²⁸ Andrić (1), a taj je Andrić navodno iz Lastve. Prema Nakićenoviću iz Italije su obitelji Florio, Gverini, Verona naseljene na Prčanju u 15. st. (Nakićenović 1913: 398–400). Bratstva koja su se naselila od 15. do 18. st. u Grblju jesu: iz Crne Gore – Marići, Vuksanovići, Radoševići; iz Boke – Ercegovići (Nakićenović 1913: 296). U Spiču Vuksanovići su iz Crne Gore (Nakićenović 1913: 302), u Kute (kraj Herceg Novoga), točnije u Rujevo, Vuksanovići su došli iz Tvrdoša (kraj Trebinja) s vladikom Savatijem, prije su se zvali Puovići, jer je neki imao nadimak »pus« (Nakićenović 1913: 468, 472). Marići (7) onamo su stigli iz Korjenica, 1592. prvi koji je ona-

²⁶ V. gore i *Potvrde tivatskih prezimena*

²⁷ To je možda patronim, ali takav lik upućuje na postanak od osobnoga imena Gverino (Guerrino); v. dalje, i lik Guerini.

²⁸ Bilježi tu Belan, a ne bilježi ga u Tivtu.

mo došao zvao se konte Marko Marić; drugi je pak Marić došao iz Konavala 1780. (Nakićenović 1913: 468, 472).

Na području Kuta postojao je ostatak jedne turske džamije, u blizini koje su, prema predaji, stanovali Turci Lupuri, Učevići, Odžići i Zizeri na zemljištu koje se zove Zizerovina²⁹ (Nakićenović 1913: 468).

Vuksanovići u spičanskoj općini, u selu Brca, u 15. st. došli su iz Crne Gore (Nakićenović 1913: 625). U župi Gradištu (Paštrovići, jugoistočno od Tivta), u selu Kaludercu, stanuju: Andrići (12), Odžići (2), iz Crne Gore došli u 15. st.; Petkovići (1), iz Crne Gore došli u 18. stoljeću (Nakićenović 1913: 618, 619).

Vuksanovići iz Bratešića navodno potječu od Vuksana Maroša, koji je u 16. stoljeću došao s Mirca (CG), a pleme Maroš i danas postoji na Mircu (Nakićenović 1913: 569).

Gvere su starosjedioci iz Boke na hercegNovsko-risanskome području (Nakićenović 1913: 289). Obitelj, porodica Gvera iz Venecije³⁰ izumrla u Herceg Novome (Nakićenović 1913: 435).³¹

Đurići u Krtolima (kraj Tivta) potomci su, prema predaji, arbanaških doseljenika iz 16. st. (Nakićenović 1913: 276, 373).

Đurići (1), pravoslavni, u Kavču (poviše Tivta) došli su iz Hercegovine prije 200 godina; Tripovići (3), rimokatolici, iz Crne Gore prije 200 godina (Nakićenović 1913: 416).

Đurići (3) u Igalu došli su iz Mokrina (1913: 445, 447), Marići (1) iz Trebinja prije 100 godina. Đurići (1) u Srbini došli su iz Poda, a ondje iz Crne Gore, iz Trešnjeva³² 1702. (Nakićenović 1913: 448–449).

Đurići (1) u Lastvi kutskoj (kraj Herceg Novoga) potječu iz Ljubinja (istočna Hercegovina), doselili su se 1693.

U Kuvaćima (Grbalj) Đurići (12) došli su iz Mojdeža (kraj Herceg Novoga) prije 200 godina.

Bratstvo Marić u Đenovićima (kraj Herceg Novoga) došlo je iz Kosora³³ 1682. (Nakićenović 1913: 481, 484), bratstvo Petković pak iz Risna prije 120 godina (Nakićenović 1913: 481, 484). Bratstvo Petković u Baošićima (kraj Herceg Novoga) došlo je iz Trebinja 1694. (Nakićenović 1913: 481, 485), bratstvo Tripović (Nakićenović 1913: 481; ili Tripunović, v. Nakićenović 1913: 486) u Baošićima došlo je iz Dalmacije prije 100 godina.

---

²⁹ Moguće je da su tivatski Odžići došli s područja jugozapadne Boke kotorske, kao i Ercezi, jer to područje pripada drugome dijalektu, istočnohercegovačko-krajiškom, a ondje su česta izostavljanja *h* (v. Lisac 2003: 100).

³⁰ Poziva se na Tomu Gveru, glasovitoga talijanskog propovjednika.

³¹ To su valjda isti.

³² Dva su u Crnoj Gori, kraj Ivangrada i ispod Nikšića.

³³ Pita se Nakićenović je li to od Nevesinja. Jedan je Kosor više Podgorice.

Marići (5) u Zagori (Grbalj) došli su iz Dubine (Crna Gora) prije 200 godina (Nakićenović 1913: 551, 554).

Marići u Nalježiću (Grbalj) došli su iz Crne Gore prije 200 godina (Nakićenović 1913: 580).

Mrkovići u budvanskoj općini, u Mainama, došli su iz Crne Gore, tako i Pinjatovići (Nakićenović 1913: 298).

Od bratstva Andrići u Mojdežu prvi koji se doselio bio je Sava Andrić, s vladikom Savatijem, iz Nevesinja prema mojdeškome katastru iz 1726. (Nakićenović 1913: 450, 452). Mrkovići u Mojdežu došli su iz Popova (istočna Hercegovina), s knezom Vojnom Vojnovićem, a prvi koji se doselio zvao se Vasilj Mrković prema mojdeškom katastru iz 1726. godine (Nakićenović 1913: 450, 452–453).

U budvanskoj općini, u Podostrogu, trećemu dijelu Maina, postojalo je bratstvo Mrković, koje je izumrlo, a u to selo došli su iz Bara u 15. st. (Nakićenović 1913: 590).³⁴ U Mainama, Podostrogu, bratstvo Pinjatovići došlo je iz Crne Gore prije 300 godina (Nakićenović 1913: 298, 591, 586).

U općini budvanskoj, u Poborima, nalazimo pleme, prezime, Škanjata (Nakićenović 1913: 598–600).

U Bogdašićima, poviše Tivta, Petkovići (6) došli su iz Crne Gore prije dvjestotinjak godina (Nakićenović 1913: 413, 415). Petkovići pak u Kotoru došli su iz Dnje Lastve³⁵ (Nakićenović 1913: 409).

Potvrde tivatskih prezimena i osobnih imena, patronima i metronima prema kojima su nastala u povijesnim vrelima³⁶

U Dubrovniku u 13. stoljeću nalazimo Andrićevu Pravdicu (DZ 1905: 109), što je vjerojatno hipokoristik osobnoga imena Andrija (Andro). Također u Dubrovniku nalazimo vrlo rano zabilježeno prezime Guerero (1284.) odnosno »Dobra filia condam Domagne de Guerero«³⁷ (DZ 1908: 459, 462, 465). U Jirečeka nalazimo zabilježeno Guerreri, Guerrero kao dubrovačku vlastelu u 13. stoljeću (Jireček 1962: 291), a Guerrerius i u Apuliji. Godine 1246. i 1251. spominje se dubrovački savjetnik? (consiliarius) i sudac – Dommana Guereri(s) (DZ, *Dodaci*, 1998: 129, 152). Prema *Diplomatičkome zborniku* nalazimo u Kotoru osobno ime Boška³⁸ u 13. stoljeću (1266.) – »Bosce fil. Paulus civis de Kotor« (v. kazalo) ili »Paulus filius Bosce«, »Bartholomeo filio Bosce« (DZ 1907: 377).

---

³⁴ V. gore.

³⁵ To su vjerojatno noviji (v. niže).

³⁶ Neki se dijelovi u ovome poglavlju podudaraju sadržajem s onima u poglavlju *O podrijetlu stanovništva*. Zbog tematike navodimo ih i ovdje.

³⁷ Guerero je jedan od talijanskih oblika (uz druge talijanske oblike, v. gore) od kojega je mogao nastati slavenski Gvero. (Navodimo i potvrde iz Dubrovnika zbog povijesne povezanosti Dubrovnika i Kotora, kao i zbog mogućega podrijetla pojedinih prezimena s toga područja.)

³⁸ Moglo bi biti i muško i žensko, v. niže.

U Jirečeka (prema dubrovačkim »Diversa Cancellarie« i »Diversa Notarie«) nalazimo pod obiteljskim imenima i nadimcima (Jireček 1962: 343) ime Staneche, Stanica: »U Kotoru Triphon S. i njegov sin Pasqua oko 1283.« To Jireček tumači da je metronimno od Stanica, što je deminutiv od Stana. Pod osobnim imenima (Jireček 1962: 233) nalazimo žensko osobno ime »Stanica. U Kotoru Pasqualis Triphonis de Stanića 1282 – 1283...«, stoji da je metronim. No nalazimo i muška osobna imena Staneche, Stanicha, Stanica (s. v. *Staniha*), a od toga je zabilježen Triphon Staneche u Kotoru 1282. (muško ime Stanica zabilježeno je u Splitu 1227.). Ime Stanica spominje se, kao i, možda već prezime, Smekja (Smechia), u Sudskome arhivu (s. I., 61) u 14. stoljeću, tj. 19. prosinca 1326., u objašnjenju kako dio Pasiglava dobiva ime »Bogdašiče« (iznad Tivta) prema Bogdaši: »...Ja Bogdaša sin Stanice priznajem, da mi je bilo potpuno udovoljeno od Marije, koja je jednom bila Lukacija i Stanice Smekja za sve ono, što mi je bila dužna i što je sa mnom imala po pismenoj ispravi i bez nje, to jest za sve prošlo vrijeme do danas. Stoga joj za veću sigurnost činim ovu javnu ispravu, želeći ovim, da svaka isprava iz prošlog samo vremena o mom potraživanju, ako bi se našla, bude bez vrijednosti. Učinjeno u prisutnosti zakletog suca Marina Golije, auditora Marina Mechse i svjedoka Petra Vidova«³⁹. U Jirečeka (1962: 343) među obiteljskim imenima stoji da su Stanišići Dubrovčani trgovci u 15. stoljeću.⁴⁰ U Milovića (2009: 230; 234–235; 300, 72) nalazimo sljedeće podatke: da je obitelj Stanišić katolička obitelj u Kotoru u 18. stoljeću, Domeniko Stanišić (1788., popis stanovništva Kotora), Stanišić Zagorin (ne navodi mu se osobno ime prema Miloviću) iz Paštrovića 1720. (v. dalje).

U *Kotorskim spomenicima* (= MC dalje) iz 14. stoljeća nalazimo zapisana neka osobna imena i druge determinacije koje su u vezi s tivatskim prezimenima: »Bo-goje Sebrića, sin Belana iz Graca, duguje Drašku Čoje 47 perpera mletačkih groša, koje će mu platiti do dva mjeseca.«⁴¹ (MC I, regist 966). Javlja se i Belan Scra-couich/Scarcouich (MC II, regist 846). Nalazimo u *Kotorskim spomenicima II* Bo-

³⁹ Preveo: Ivo Stjepčević. (AIBK 323) Izvornik: »Ego Bogdasca filius Stanice confiteor michi integre fore satisfactum a maria que fuit olim Lucati et Stanice de Smechia de omni eo quod tenebatur michi et habuit facere secum cum carta et sine carta videlicet totius temporis preteriti usque ad diem hodiernam. Unde ad maiorem suam securitatem et cautelam sibi fatio fieri hoc presens publicum instrumentum Volens quod si aliqua carta debiti temporis preteriti tantum inveniat de meo super eam sit vana capsula et nullius audientie. Actum in presentia iurati iudicis Marini Golie Auditoris Marini Mechsa et testis Petri Viti« (AIBK 337).

⁴⁰ Spomenimo lik Stanišić zbog mogućega Stanišić > Staničić.

⁴¹ Toponim Gradec frekventan je od XIV. stoljeća za Donje Bogdašiče (Sindik 1950: 21), što je poviše Tivta. Nekadnje naselje Gradac, koje se javlja u notarskim dokumentima, danas se nalazi na dnu sela Bogdašića, kraj stare crkve sv. Petra, gdje dolina Gradašičice izlazi u polje Župe. »Nije jasno da li je Gradac bio pravo seosko naselje ili se samo kraj tako nazivao« (Kojić 1953: 189). Od starina postojao je mali grad (Gradac), u smjeru između Prevlake i brijega Dumidrana, a zvao se i Bobovac (Bobovište – Bobovač). Za nj se misli da je stariji od starih gradova: Risna (Rhiziniuma) i Stolina (Stoliuma) (Nakićenović 1913: 392).

goja Belanovića iz Kotora (npr. regesti 438, 744), a taj se javlja zapisan i kao Bogoj Bilanović (npr. regesti 130, 191, 365; kao i u MC-u I, regesti 1168, 1310).⁴² Godine 1335. spominje se Belislav (Bollislau) iz Graca (MC I, regist 1332). Slična imena, s istom osnovom, nalazimo u istim spisima, na primjer, prema izgledu: »Petar Katenin iznajmljuje za uvijek Iliji, sinu Stanišinu iz Crnog plata, čovjeku Nikole Beloglava« zemlju (MC I, regist 375). Ili sa sufiksom -oš: Beloš (Belossius); ili Belles (MC I, regesti 765, 1288, 1289; 1330; 604, 605).⁴³

Često je ime Stana, kao i izvedenice. Na primjer, Staniča de Smechia (MC I, regist 244);⁴⁴ Marko Stanica (MC II, regesti 292, 762), i u vezi s vinogradima u Tivtu, Stanica (MC II, regesti 481, 482); Stanicha, Stanech, Stannecha – patronimi su na području Tivta (MC II, npr. regesti 315, 316, 318, 1128, 1473, 1475); Stanichna (Stanihna) – muško iz Mrčevca (danas općina Tivat; MC I, regesti 515, 849); Staniscia (Staniša) iz Crnoga Plata (MC I, regist 375); Staniscia Serdanni spominje se u vezi s vinogradom u Tivtu (MC I, regist 341), kao i na još nekoliko mjesta u tome dijelu; Staniscia (Staniša) spominje se na nekoliko mjesta u *Kotorskim spomenicima II* (v. kazalo).

---

⁴² Svakako je zanimljivo da se javljaju likovi s dvama refleksima jata, što bi moglo značiti da je jat bio u procesu raslojavanja (uz to, u MC-u II, na primjer, Biela, v. kazalo). Dok bi se ekavski lik možda mogao nekako tumačiti kao bilježenje jekavskoga lika (jer je riječ o /i/jekavskome području; ne treba zanemariti ni mogućnost sporadičnih ekavskih likova, kako to zna biti na terenu; iako je vjerojatno riječ o staroj vrijednosti), to se u slučaju ikavskoga lika nikako ne bi moglo. Riječ je o raslojenoj jatu. Svakako je zanimljiv ikavski refleks na tome području, iako taj iz Kotora može biti doseljenik, ali je zanimljiviji ovaj ikavski lik: Bilan Siaiacouich de Pode iz 1334. (MC II, regist 822). Riječ je vjerojatno o mjestu Podi kraj Herceg Novoga (iako postoji i kraj Bara mjesto toga imena), na današnjemu području istočnohercegovačko-krajiškoga novoštokavskog dijalekta, a prema istraživanjima na području toga dijalekta nailazi se na ikavske likove (iako i taj može biti doseljenik, manja je mogućnost nego u slučaju Kotora jer je Kotor bio regionalno središte). Takvi primjeri otvaraju pitanja kojemu je predmigracijskome dijalektu štokavskoga narječja pripadalo to područje. (Jekavski likovi poslije su češći, v., npr. Subotić 1987, Bjelan, Bjela, Bjeladinović, Stjepan; uz Stepković, Stepan, Stefan, Belošević, Belasić/Belašić, ako je jat u osnovi zadnjima trima-četirima primjerima.) Da je jat bio u procesu raslojavanja upućuju (u MC-u I–II) i likovi imena Stipe, Stepo, Steppechus/Steppecus (Stepek), (Stepko), Stipanus, Stepanus, a u jednoga čovjeka (Stepe/Stipe) u istome tekstu dva su lika; s time da se ikavski likovi najčešće javljaju u Dubrovčana (de Ragusio); a u to je doba bilo utjecaja i čakavskih ikavskih govora u Dubrovniku.

Današnje pak tivatsko prezime Belan nije moglo sačuvati staru vrijednost jata jer bi se kroz povijest (i)jekavizirao. Vjerojatno nije riječ ni o ekavskome liku, koji se također mogao analogijom (i)jekavizirati, nego je najvjerojatnije riječ ili o romanskoj osnovi kojega romanskog osobnog imena ili o ukrižavanju romanskoga i slavenskoga lika u vrijeme dok je jat čuvao staru vrijednost, pa je zadržan »ekavski« lik (zbog romanske prevage?); ili je riječ o ukrižavanju romanskoga i (i)jekavskoga lika, s prevagom u korist romanskoga, odnosno »ekavskoga«, lika.

⁴³ Ta se osobna imena i nadimci ovdje spominju jer je moguće da je prema njima izveden hipokoristik Belan ili se upućuje na ekvivalentnu tvorbu (npr. Beloš, sufiksom -oš; usp. Rad- + -oš), kao i na osnovu Bel-, dakle ekavski lik (usp. niže *Prezimana s obzirom na jezično podrijetlo*).

⁴⁴ Usp. gore Stjepčevićev tekst o postanku Bogdašića, isti tekst s kojom sitnom razlikom.

Za lik Gero nalazimo podatak da je iz Dubrovnika, u *Kotorskim spomenicima* (I–II) spominje se nekoliko puta (v. kazalo u spomenutom djelu), a znamo da je u prošlosti bilo doseljavanja iz Boke kotorske u Dubrovačku republiku i obratno,⁴⁵ npr. Marin Gero, Marin Mihovila Gero, Marin pokojnoga Mihovila Gero. U veljači 1335. zidari Dražoje i Milko počinju zidati kuću Marina Mihaila Gero (KŽSK 124). Nekoliko puta spominju se u *Kotorskim spomenicima* vinogradi u Fašu.⁴⁶

Na jednome mjestu (MC I, regist 644) spominje se Michoe Mracouic (je li riječ o uklanjanju slogovnoga *r*; iako se obično slogovno *r* u latinskim spisima uklanjalo ispred *r*, moguće je da je u tome slučaju tako da se napravi razlika, jer je vjerojatno postojalo prezime Marković), kao pristav.⁴⁷

Često je osobno ime Mare, Mara (MC I; v. kazalo).

Nailazimo i na osobno ime Radoš nekoliko puta, na primjer Radoš Rastišin iz Crnoga Plata (MC I, regist 838).

Na ime Tripun nailazimo često u *Kotorskim spomenicima I*, kao i u drugome dijelu. To i nije neobično, na primjer: »Najveću frekventnost od svih kulturnih antroponima u Boki ima ime Tripun...« (Čulić 1996: 127). U psihologiji stanovništva naglašava se ideja zajedništva – preferiraju neke porodice određena imena koje tradicionalno nadijevaju svojim članovima, posebno ako je riječ o imenu svetitelja koji se u toj porodici svetkuje, pa se iz generacije u generaciju često ponavlja imena, npr. Krsto. Ili pak: »Ponavljanje imena značilo je i očuvanje kontinuiteta slovenske antroponimske tradicije« (Čulić 1996: 135).

Godine 1633. bio je u Špiljarima ćepalija ‘seoski glavar’ (Chiepalia de Spigliari) neki Ivo Tripov (AIBK 342).

U *Kotorskim spomenicima II* (regesti 65, 204) nalazimo na dvama mjestima podatak o Mati Dobre Lanče. Godine 1357. spominje se neki Mattheus de Lanča, stanovnik Kotora (DZ 1914: 436). U Splitu 1375. nailazimo na splitskoga bilježnika koji se zove Ganorus »condam domini Lanzaroti de Mantua« (DZ 1934: 134). U Skradinu nailazimo na bilježnika imenom Lanzelottus, koji sam sebe bilježi i kao Lanzalottus i Lancellotto u dativu⁴⁸ (DZ 1914: 382, 387, 388).

---

⁴⁵ Prema predaji Gverovići su iz Rijeke Dubrovačke.

⁴⁶ Faše (danas Paše) lokalitet je na području današnje Lastve (Zloković, M. 1965: 66). V. niže.

⁴⁷ Subotić (1987: 53, 55) donoseći popis osobnih imena i prezimena stanovnika Grblja u 15. stoljeću, v. dalje, likove prezimena Marsulich, Bargorevich transliterira kao Mršuljić, Brgorević, a likove Marcovich, Marchouich kao Marković. Je li i u tim primjerima riječ o slogovnome *r*, odnosno upućuje li primjer iz MC-a na prezime Mrković, zbog češćega Marković (iako u MC-u ne nalazimo takve likove)?

⁴⁸ Usporedno s pojavom *l > r* u bokeljskim govorima, v. niže. Ti se primjeri spominju s obzirom na etimološki nejasan oblik prezimena Lanceroti, a slične primjere nalazimo zapisane na istočnoj strani Jadrana relativno rano.

U *Kotorskim spomenicima II* nailazimo i na nekoga (Bogdana) Ogicha (regist 809): »... Radoan Dragoye coniunctum cum domo Iude, uxoris Bogdani Ogich...« (no možda je moguć bar još jedan izgovor, na talijanskome?). U *Kotorskim spomenicima I* (regist 1296) 1335. nailazimo na Bogdana Ogecha.⁴⁹ Spomenuti likovi nemaju veze s prezimenom Odžić, ali je interesantna podudarnost.

Spominje se i ime Andrija, u drugome dijelu *Kotorskih spomenika*. Andrija je i ime »lokalnoga« priora pri okupljanju benediktinaca u 12. st. u Kotoru (Milošević, M. 2003: 403).

Od 16. stoljeća nalazimo bratstvo Petković u Pasiglavu (koji je danas napušten, a naseljeni su rubovi – gornji Bogdašići i Gornja Voda u Lastvi), ako ono nije istoga podrijetla kao i ona do današnjih dana očuvana u Bogdašićima i Lastvi (AIBK 332). U Lastvi je zabilježeno to bratstvo (poslije prezime) od 14. do 17. stoljeća, kao i patronim Bošković (AIBK 333). Glavar iz Luštica⁵⁰ Đuro Petković spominje se 19. studenoga 1553. u Sudskome arhivu (AIBK 152; prema Biskupskome Arhivu u Kotoru, sv. XI (7), 413). Petkovići u Bogdašićima možda su potomci Radoslava Petkovića, koji se 1428. spominje u dokumentima. U selu je predaja da su Petkovići najstarije bratstvo u Bogdašićima (Kojić 1953: 183).

U prvoj polovini 15. stoljeća nalazimo u Grblju osobno ime (hipokoristik) Petko: Petko Polojević, Petko Bogojević, Petko Medojević, bratstva Radošević, Marić te lik Petković (v. niže): Novak Petković, pop Boško, Bogoje Radošević, Radić Marić (AIBK 2003: 288–289, 290; Čremošnik 1922: 143).⁵¹ Bratstvo Marić vjerojatno nije istoga podrijetla kao prezime u Tivtu. Valja napomenuti da navedena prezimena ili pridjevci možda nisu hrvatski.⁵² (Nije točna tvrdnja Nevenke Bogojević-

⁴⁹ Je li to isti? Očito nije jer stoji: »... domum meam iuxta domum Drache, uxoris Bogdani Ogech...«.

⁵⁰ Poluotok preko puta Tivta.

⁵¹ Jelisaveta Subotić (1987, v. literaturu) donijela je popis osobnih imena i druge determinacije stanovnika Grblja iz 15. stoljeća. Izvor su dva dokumenta iz 1433. i 1452. godine, a koji su objavljeni u G. Čremošnika (v. literaturu), Stjepčevićевой knjizi *Kotor i Grbalj* (uvrštena u AIBK, v. literaturu) i u tekstu M. Dinića *Jedan prilog za istoriju Grblja*. Za razliku od, na primjer, Stjepčevićeva i Čremošnikova teksta ona donosi popis prema azbučnome redu osobnih imena i donosi osim transliteriranih i izvorne likove. Uz gore spomenute donosi i sljedeće osobno ime i drugu determinaciju: Milovan Andrić (Milvonus Andrich). Osim toga ona donosi (za razliku od Stjepčevića) lik Radić (a ne Radić), jer je navodno češki u dokumentima poslije. Kraj prezimena Marić stavlja upitnik jer je u izvorniku zapisano Mariih. Često je ime Andrija (Subotić 1987: 51, 55, 57).

⁵² Od 12. do 14. stoljeća Kotor je s primorjem pripadao srednjovjekovnoj srpskoj državi. Zato, među ostalim, nalazimo Kotorane u Janjevu, npr. carinika Pribislava 1446. (Čolak; Mažuran 2000: 29), jer su Janjevo i druge katoličke župe na Kosovu do početka 16. stoljeća potpadale pod kotorsku biskupiju i jer su Kotorani za Nemanjića bili na važnim funkcijama, npr. »kao zakupnici carina, voditelji financija...« (AIBK 186, 233, 213, 267, 196–199, 363, 365, 387). Bilo je i obratnih slučajeva, doseljenika s Kosova u Kotor, u 14. st. trgovci srebrom i zlatom iz Novoga Brda (imali su kuće u Kotoru): Đorđe Crni (kako ga prevodi Bogojević-Gluščević: »... sint Georgij Cernelij«) i Milko (kao i domazet Bogoje iz Trepče) (Bogojević-Gluščević 2009: 195, 196). I dok su ta dva vjerojatno pravo-

-Glušćević (2009: 190), koja upućuje, među ostalima, na Stjepčevića o grbaljskome stanovništvu i toponimima kao uglavnom srpskoga podrijetla. Stjepčević, na stranicama djela na koje ona upućuje, uopće takvo što ne spominje.)

Neki Boško Petković 1504. pozajmljuje od magistra Ivana Petrova 181 perper da kupi vinograd (KŽSK 213). Lik Petković zapisan je u Kotoru uz druge slaven-ske likove na grobovima »od XIV do XVII vijeka« groblja sv. Franja u Kotoru, a i u kotorskim notarskim knjigama od 1326. godine (Milošević, M. 2003: 484). Obitelj Petković nalazimo i u Herceg Novome u 18. stoljeću (Milošević, M. 2003: 76).

Milat Petković iz Lastve zadužio se kod Tripa i Draga Baska iz Kotora 1443., s Miloradom Radosalićem i Pribom Milojevićem (Zloković, M. 1965: 63; *Tivat* 1983: 180).

Prema pozivu na parnicu protiv nepoznatih ubojica saznaje se iz dukala da je ubijen Pero Gjurrov Petković iz Tivta 1792. (Milošević, A. 1916: 254). Božo Vuksanović »držao je« zemljište Marovina u gornjemu Tivtu (Crnome Platu) 1689., a »crkovinar« crkve Sv. Petra u Bogdašićima (toj župi pripadao je i Mrčevac, danas oboje općina Tivat), bio je Đuro Perov Petković (Milošević, M. 2003: 408).

Čini se da je ime Petko bilo često prema patronimima u cijeloj Boki u 18. stoljeću (npr. u Sasovićima, Toploj, Bijeloj) – nalazimo Petkov Jakov, Petkov Jovo, Petkov Leso, Petkov Ostoja, Petkov Simo, Petkov Todor, Petkov Vuko. Prema patronimu Tripov vidimo da je ime Tripo bilo optjecajno u to doba. Nalazimo ga, npr. u Dobročana, Stolivljana, Toplanjana, Prčanjana. Nailazimo na novljanskoga »đusticijera« Iliju Tripovića. Drugu determinaciju Sindik nalazimo i kao Šindik u Boki (Milović 2009, v. kazalo; usp. gore).

Vukić Bošković iz Lastve bio je mornar na kotorskoj galiji, spominje se 1503. (Zloković, M. 1965: 67). Miok Bošković i Radoš Medošević, kao i neki Boško bez druge determinacije, bili su obučari u Kotoru 1430. godine (Milošević, M. 2003: 140).

Neki pak Andrić Nukčić spominje se u 15. stoljeću u posjedu solane na području Solila (uvale ispod Tivta) (AIBK 174).

Bratstva Radošević, Marić u Grblju spominju se barem od 15. stoljeća, a možda postoje i danas (AIBK 195). U Kotoru je 1788. zabilježen pravoslavac Đuro Marić (Giuro Marich) (Milović 2009: 232; v. i Stanojević niže).

Osobno ime Vuksan nalazimo u kotorskim sudskim arhivima: »Vuksan Đurđević 'de Onogoste'⁵³ daje sina Marina Rašku Očinić kao slugu na brodu« (AIBK

---

slavci (prema Bogojević-Glušćević Milko je srpski trgovac), među onim Kotoranima koji su obavljali važne funkcije za Nemanjića bili su (i) oni iz katoličkih obitelji (v. Stjepčević). Veze između Kotora i Janjeva spominjem jer je uobičajeno mišljenje da su Janjevci podrijetlom iz Dubrovnika, a istraživanja su pokazala da su osim iz Dubrovnika i iz drugih dijelova Dalmacije, pa tako i Boke kotorske, kao i drugoga podrijetla.

⁵³ od Nikšića

283). Svakako je zanimljiv i lik Očinić (iako u MC-u II, regest 689, nalazimo Obrat Ocinich Isuscianich, što je prevedeno kao Obrat Ocinić Isušijanić; v. iduće poglavlje).

Tomanović (1956: 51) spominje na području Lepetana, u blizini Tivta, toponim *Maričevo*.⁵⁴

Među Stanojevićevim statističkim podacima u popisu stanovništva Kotora 1784. (prema Miloviću 1788; 2009: 230, 231) nalazimo obitelj Ilije Škanate (Ellia Scanatta, 4 osobe), Stoja Škanate (Stoio Scanatta, 7 osoba; u Milovića stoji 4 osobe) – katolici. »Signor armiraglio Vincenzo Guerin«⁵⁵ (4 osobe) zabilježen je bez oznake podrijetla, prema Stanojeviću pravoslavac.

U 19. stoljeću nalazimo u Lastvi prezime Škanatić,⁵⁶ pomoraca, koji se danas prezivaju Škanata, a u svim mletačkim, talijanskim i austrijskim dokumentima stoji Škanatić (Zloković, M. 1965: 77). Dakle moguć je i obratan smjer od pohrvaćivanja (v. Maretić).⁵⁷ Početkom 18. stoljeća spominju se patron Božo Perezin i braća Đuro i Niko Tripov iz Tivta koji su se zadužili u Kotorskoj zakladnoj fondaciji 100 dukata (*Tivat* 1983: 184),⁵⁸ odnosno kao dužnici obitelji Vinke Bolice rođ. Buća pok. Ivana (Milošević, M. I. 1958: 78).⁵⁹ Nakon oslobođenja Herceg Novoga od Turaka (dakle nakon 1687.) spominje se Vuko Sindik iz Tivta kao poštanski kurir između Carigrada i Venecije (*Tivat* 1983: 183), 1742. – stoji u M. Zlokovića (1965: 70–71). Mato Andrić iz Lastve spominje se 1751. kao vođa skupine kurira (*Tivat* 1983: 183; Zloković 1965: 71).

⁵⁴ Zanimljiv je naglasak toponima s obzirom na to da se tivatsko prezime izgovara Márić (Māričevo > Máričevo). Dakle toponim se uklapa u mjesni sustav naglašivanja. Očito je prezime Marić, inače vrlo često (v. dalje), heterogenoga podrijetla u Boki kotorskoj, s obzirom na mjesto i s obzirom na vrijeme. (Kao i druga bokeljska prezimena, v. *O podrijetlu stanovništva*, npr. Boškovići iz Crne Gore i Hercegovine, Đurići iz Albanije i Hercegovine.) Moguće je da je dugouzlazni naglasak bio razlikovno obilježje tivatskih Márića s obzirom na prezimena jednaka lika u arealu (valjalo bi imati potvrde s terena o naglašivanju drugih prezimena jednaka lika na odsječnoj razini). Slično je i u zapadnoj Hercegovini, gdje načelno nema silaznoga naglaska unutar riječi, osim na primjer, u doseljeničkoga prezimena *Batacêli*, *Baticêli*, čije nositelje zovu Talijan (Nosić 1998: 95).

⁵⁵ To bi mogao biti patronim, iako takav oblik može upućivati i na podrijetlo od osobnoga imena Guerrino, v. gore. Patronim sa sufiksom *-in*, iako je moguće i očevo ime, npr. Guerrino > Guerin, dakle monosilabno skraćeno osobno ime; usp. talijanski lik Guerini, v. dalje.

⁵⁶ Kod svih primjera bitno je kako je koje osobno ime ili druga determinacija zabilježeno u izvorniku (v. dalje). Tako za Vuku Sindika nalazimo da je iz Lastve (v. i iduće poglavlje). Božo Perezin zapisan je Peresin (što se na mletačkome moglo čitati i Perezin, usp. primjer Perez/Perexa niže).

⁵⁷ Moguće je da su im Talijani dometnuli sufiks *-ić* jer su slavenskoga podrijetla.

⁵⁸ Očito je ono Perezin patronim (kao i Tripov).

⁵⁹ Riječ je, prema izvorima, o dokumentu o preuzimanju sinova Boža Perezina, Joza, Tripa i Nika, u »vječni zakup« Bizantijevih zemalja u Tivtu.

U 15. stoljeću zabilježen je pak neki Perez Roxevich iz Paštovića (v. kazalo) u mletačkim arhivima, iako se u tekstu navodi kao Perexa Rexevich (*Listine* 1890: 16).

Andrići su bratstvo u prvoj polovini 18. stoljeća u Dobroti (Milošević, M. 2003: 61).

U oporuci kotorskoga apotekara Pjetra Smakje (1696./1698.) spominje se Mato Golubov iz Crnoga Plata (KŽSK 256). U toj oporuci spominju se i braća Petković iz Bogdašića (KŽSK 256).

Godine 1761. radio je u Kotoru i Perastu i ljekarnik dr. Zuane (Ivan) Gverra (Guerra) (KŽSK 263; Milošević, M. 2003: 258). Attil(i)o Guerra bio je kancelar Budve 1603. (*Statut Budve* 1882. – 1883: 76).

Luka Tripov (1626.), Marko Krstov, kapetan iz Perasta (1627.), Marko Boškov iz Kotora (1667.) spominju se u 17. stoljeću (Milošević, M. 2003: 122, 299).

U usmenoj predaji poznati su Božo Erceg i Andrija Petković kao guslari. Od 1442. do 1446. nalazimo u arhivskim dokumentima pomorce trgovce Milata Petkovića (v. gore) i, na primjer, Petka Brajkovića u Donjoj i Gornjoj Lastvi. Potkraj 19. stoljeća spominje se Anton Golub u Tivtu. Marko Krstović bio je (sedmi) načelnik općine Tivat, od 1888. do 1923. (*Tivat* 1983: 149, 180, 153, 51).

Hipokoristik (ili prezime) *Pejan* nalazimo u jugoistočnoj Boki i u današnje vrijeme (neprenesenoga naglaska): »Učinjeli su lëmbuli na Pejănove trëšnje« (Lipovac Radulović 2004: 189). Prezimena nalazimo, kako je vidljivo, u arealu i danas, npr. za riječ *grancigula* (s. v.) 'vrsta morskoga raka' kaže se da ima lik na Mulu *granciula*, *grancivula*, pa se navodi, među ostalim, primjer: »Tônko Kfštović je čapão grancivulu od kilä.« Pod natuknicom *uliganj* 'liganj' nalazimo primjer: »Pëtković je ulovio u Solila ulignja od 4 kilä; ja to nïjesam mögaō vjërovāt.«⁶⁰

U Akademijinu rječniku pod natuknicom *Gvêrović* stoji da je to prezime u naše doba u dubrovačkome primorju (po P. Budmaniju). Prema predaji tivatski su Gverovići doseljeni iz Rijeke Dubrovačke.

U današnjemu prezimeničkom djelu, u *Enciklopediji hrvatskih prezimena*, nalazimo: »Sindici su Hrvati, većim dijelom iz Tivta, Crna Gora« (EHP 933). Radošević – 161. prezime po brojnosti u Hrvatskoj (EHP 875). Za Boškoviće: »Boškovići su često Hrvati, dobrim dijelom iz srednje Bosne, a u manjem broju mogu biti i Srbi (okolica Belog Manastira) te Crnogorci (Bijelo Polje, Crna Gora)« (EHP 127). Gverovića ima u Dubrovniku, najvećim su dijelom odande. »Marići su gotovo u potpunosti Hrvati, većim dijelom iz istočne Hercegovine, a prema nekim izvorima iz Podravine ili Knina.« To je četvrto prezime po brojnosti u Hrvatskoj (EHP 652).

Iako lik Fažo ne nalazimo u starim bokeljskim spisima, valja reći da je u 15. stoljeću bio kotorski biskup Angelus Faxeolus seu Fasolus Clodiensis (Cornelius 1759: 142, 37), samo pitanje je kako se to izgovaralo na talijanskome, venetskome

⁶⁰ Tu je moguće da je riječ o tivatskome Petkoviću, jer su Solila uvala jugoistočno od Tivta, pokraj poluotoka Prevlake.

(lik *Fasolus* mogao se izgovarati na mletačkome *fažol/us*). Skok (1971, s. v. *bažulj*) donosi latinski oblik *phaselous* ‘fažol’, a u rukopisu iz 15. stoljeća (ARj, s. v. *fažol*) zabilježeno je *faseollus*; ali i *faxeolus* i *fasollus* latinski su nazivi za ‘grah’.

Među bokeljskim skupštinarima na zajedničkoj skupštini održanoj u Kotoru 21. siječnja 1861. vezanoj uz sjedinjenje Dalmacije s ostatkom Hrvatske bili su i: Filip pok. Gjura Sindik, Mato Jozov Golub (Milošević, A. 1934: 117).

Godine 1897. osnovano je Glazbeno društvo »Sloga« u Tivtu, a predsjednik mu je bio Šime Krstović (*Zbornik Pomorskoga muzeja Orebić* 2003: 436). Godine 1909. osnovali su Glazbeno prosvjetno društvo »Tivat« Šime K. Staničić i Ilija T. Sindik, radničko društvo s hrvatskim obilježjem (isto, str. 436). Među članovima tivatskoga odbora Stranke prava 1907. nalazimo: Iliju Petkovića, Marka Radoševića, Filipa Petkovića i Šima Krstovića (isto, str. 148). Potkraj 19. st. poduzetnik Marko Krstović dobio je posao obnove tivatskih crkava (isto, str. 404).

Raščlamba povijesnih antroponima⁶¹

Dubrovački Andrić u 13. stoljeću – osobno ime hipokorističnoga postanja.

De Guerero (Guereri/s/) u Dubrovniku – moguće je da je prezime jer je riječ o vlastelinskoj obitelji, koja je možda talijanskoga podrijetla (usp. s najstarijim prezimenima).

Boška u Kotoru – osobno ime, tj. hipokoristik.

Triphon Staneche u Kotoru u 13. st. – osobno ime + očevo ime.

Pri dobivanju imena Bogdašića u 14. st.: Bogdaša (osobno ime) sin Stanice (osobno ime, metronimno ovdje), bez stalne determinacije, za razliku od gradske sredine: Lukacija i Stanica Smekja (de Smechia), što je možda već prezime.

Marin Golij/a/, Marin Mechsa, Petar Vidov. Golia – osobno ime, muško, u službi patronima. Mechsa – vjerojatno muško ili žensko osobno ime, u službi patronima ili metronima. Vidov – patronim.

Gero/Ghero – patronim, ali se prenosi i na drugo koljeno. Možda jer je Marin često osobno ime u ono doba. U muških čestih osobnih imena, npr. Marin, Tripo, zabilježeno je češće prenošenje druge determinacije (patronima) na iduće koljeno (v. dalje).

Mihoje – muško osobno ime, Mraković – patronim, tj. Marković ili Mrković, ili prema kakvu profilaktičnome osobnom imenu s apelativnom osnovom *mrak* ili nadimku s tim apelativom u osnovi.

Domeniko Stanišić i Stanišić Zagoranin zapisani u 18. st. u Kotoru i Paštrovićima. Vrlo vjerojatno da je prvome to prezime jer je iz Kotora, gradskoga središta, potkraj 18. st. Drugome, prema Miloviću, nije zapisano ime (Milović ga navodi i

⁶¹ Raščlanjaju se svi, ili gotovo svi, povijesni antroponimi, s posebnim osvrtom na tivatske.

kao Stanišić-Zagoranin), iako je moguće da mu je prva oznaka (Stanišić) osobno ime deminutivno-hipokorističnoga postanja, ili barem deminutiv osobnoga imena, a drugo oznaka podrijetla, tj. etnik, prema, npr. lokalitetu Zagora u Grblju.

U 14. st., izvan Kotora, Bogoje Sebrica, sin Belana iz Graca. Osobno ime + nadimak (sebar – Sebrica) i determinacija s pomoću patronima, tj. osobnoga očeva imena.

Draško – pokraćeno dvoleksemno osobno ime, npr. Dragomir, i sufiks, hipokoristični, *-ko*. Čoje⁶² – metronim ili patronim osobnih imena, hipokoristika Coja/Cojo, Čojo/Čoja, Đoja, Zoja.

Bogoje Belanović/Bilanović – osobno ime + patronim. Belan Scracouich (u kazalu stoji Scarcouich), Bilan Siaiacuich (?), stoji u tekstu upitnik) – osobno ime + patronim? Možda je u drugome slučaju riječ o hipokoristiku imena Sjajan, jer postoji žensko osobno ime Sjajna (vjerojatnije nego izravan nadimak;⁶³ moguć je i očevo nadimak). Scracouich/Scarcouich – moguće je da je riječ o patronimu nadimačkoga postanja (teško je pronaći semantičku vezu), talijanske osnove sa slavenskim hipokorističnim sufiksom *-ko* (ukrižavanje).

Petar Katenin – osobno ime + metronim. Iliji, sinu Stanišinu iz Crnoga Plata (u 14. st., osobno ime + patronim), čovjeku Nikole Beloglava (osobno ime + nadimak).

Belislav – osobno ime u službi patronima: Dobroslav, sin Belislava.

Uteha, udova Domanje Beloša: osobna imena + patronim, zadnji. Na drugome mjestu prevodi se Domanje Beloševa (npr. r. 1288, v. prethodno poglavlje).

Stanića de Smechia, osobno ime + prezime, iako možda još nije stalno, na što upućuje prijedlog *de* (v. gore). Marko Stanića: osobno ime + metronim ili patronim, iako to može već biti prezime jer u Kotoru se spominje obitelj Stanića 1333. (MC II 481, 482), što može biti tek početak učvršćivanja druge determinacije prema osobnome imenu.

Staniche, Stanechi – patronim – s time da su se uz često ime (npr. Tripun) javlja uz očevo ime i njegov patronim, npr. ... Mathe condam Triphonis Jacagne, ili Drage, filia condam Triphonis Stanechi (MC II, r. 315, 1473), v. gore.

Stanihna – muško osobno ime – sin Dragoila iz Mrčevca.

Staniša – muško osobno ime.

Staniša Serdanov: osobno ime + patronim, Srdan; usp. lastovski patronim Sredanović u starijim dokumentima, v. AIBK 333.

Radoš Rastišin – osobno ime + patronim.

---

⁶² Treba pretpostaviti bar četiri glasa na mjestu grafema *ç*.

⁶³ Treba pretpostaviti mogućnost davanja slavenskih dočetakata *-ovič/-ič* talijanskih pisara i ondje gdje nisu izvorno bila.

Ivo Tripov (AIBK 342) – osobno ime + patronim.

Mate Dobre (patronim ili metronim, hipokorističnoga postanja) od Lanče,⁶⁴ Mate Lanče: metronim ili patronim, hipokoristik *Lanče* (ili *Landžo*), *Lanko*, *Lanča*, *Lanka*; ili oznaka podrijetla prema kojemu talijanskome gradu, pokrajini.

Ganorus; Lanzarotus, Lanzelottus – muška osobna imena.

De Mantua – oznaka podrijetla, talijanska Mantova.

Andrić Nukčić u 15. st. – osobno ime + patronim, prema imenu Nuko.

Pereža Režević ili Peredža/Pereža Redžević iz Paštovića. Riječ je o osobnome imenu hipokorističnoga postanja i o patronimu najvjerojatnije.

U drugoj determinaciji talijanskih dosljenika u 17. i 18. st., npr. Zuane Guerra, Attil(i)o Guerra, teško je razlučiti je li riječ o nadimcima ili prezimenima, jer neka talijanska prezimena već postoje na istočnome Jadranu, ali i 1660. nalazimo još doseljenika iz Italije bez prezimena (Andrea da Bergamo). Pretpostavljamo da je ipak riječ o prezimenima.

Radoan: muško osobno ime, otpalo v; Dragoye: očevo ime; Iuda: žensko osobno ime, npr. Judita; Bogdan: muško osobno ime, muževo; Ogich: patronim prema Ognjen, pa Ogić, ili hipokoristik osobnoga imena Bogdan, pa je pisar prečuo B; Ogech – isto vrijedi kao i za *Ogich*.

Ocinić, Očinić metronim je prema Oc(c)i(n)gna (r. 769, MC II; 265, MC I), Ocinja je prevedena (u objema knjigama, uz lik Ocinich). Isusianich je vjerojatno etnik (ali je *i* pogrešno čuto). »Ego Obrado, filius Ocigne de Susiagno...«, stoji u r. 265, MC II (jer u obama slučajevima spominje se njegov brat Juroje, nekoć šegrt, kojega predaje istome zlataru Mišku). Bilo bi moguće da je i Ocinić etnik (prema slavenskome *Лѣѣин* 'Ulcinj' > *Ocin*) da ne stoji kraj osobnoga imena *filius* i da nije etnik *de Susiagno*, *Isusianich* uz to.

Petkovići u Lastvi u 15., 16. stoljeću najvjerojatnije su pripadnici istoimenoga bratstva (kao i Brajkovići, v. gore Petko), iz kojega se poslije razvilo prezime, ali od 14. do 17. stoljeća bolje je držati ga bratstvom. Jedino bi se u Kotoru patronim Petković mogao držati prezimenom, radi razlikovanja, jer je riječ o gradskoj sredini, gdje prije dolazi do pojave prezimena, kao što je to /i/ u vlastelinskih obiteljima, prije, među ostalim, jer im se nalazi zapis na grobovima od 14. do 17. stoljeća »usporedno s notarskim knjigama sačuvanim u Kotorskom arhivu od 1326.« (Milošević, M. 2003: 76) U kazalu stoji da je to »porodica« u Kotoru. Je li o kotorsko-me Bošku Petkoviću riječ (v. gore) 1504., teško je reći.

Patronim je Bošković (npr. Vukić Bošković) u Lastvi (v. gore i AIBK 333). Među drugim determinacijama koje se javljaju među stanovnicima Grblja u 15. stoljeću, bratstva su *Radošević*, *Marić*, a za ostale je teško utvrditi je li riječ o

---

⁶⁴ Treba pretpostaviti mogućnost bar četiriju glasova na mjestu grafema *ç*: *č(ć)*, *dž(đ)*, *z*, *c*.

bratstvima ili patronimima, jer je poslije dolazak Turaka onemogućio ustanovljavanje toga, tj. nisu se pojedini pridjevci mogli pratiti kontinuirano (AIBK 195). U tome popisu postoji i samo prva determinacija: pop Boško (hipokoristično muško osobno ime). Među ostalom prvom determinacijom (Petko, Radić, Novak) hipokoristično-deminutivna su muška osobna imena ili narodna dvoleksemna muška osobna imena (Milovan 'Milvonus', Bogoje).

Patronimima treba držati, i drugdje u Boki, u 18. stoljeću oznake uz osobna imena s dočetakom *-ov* (Petkov, Tripov, Boškov, Krstov). Izuzetak može biti (odnosno teško je razlučiti je li riječ o prezimenu) slučaj Ilije Tripovića (riječ je, među ostalim, o 1790. godini, kao i o liku koji postoji danas), koji se lik može pratiti (v., npr. Nakićenović gore, to se može i precizno utvrditi jer je novljansko područje demografski više istraženo, v., npr. *Povijesna demografija Hrvatske*). Patronimima treba držati i likove u 15. st u Kotoru, npr. Miok Bošković, Radoš Medošević.

Prema potvrdama koje smo naveli tek od 18. stoljeća možemo govoriti o prezimenima u Tivtu (u 19. st. to je izvjesnije). Na to upućuju likovi koji se javljaju i u 19. stoljeću, uz pravi patronim, npr. Vuko Sindik 1742.,⁶⁵ Filip pok. Gjura Sindik 1861.; Pero Gjurov Petković iz Tivta 1792. godine. Na to upućuju i pravi patronimi uz osobno ime potkraj 17. i u 18. st. čije je osobno ime u osnovi današnjim tivatskim prezimenima: Mato Golubov (1696./1698.),⁶⁶ Đuro i Niko Tripov, Božo Perezin (početkom 18. stoljeća).⁶⁷ S time da bi donja granica bila 17. stoljeće, jer nala-

⁶⁵ Taj vjerojatno i nije iz Tivta nego iz Lastve. Zloković u prvome radu (1965: 71) navodi da je vjerojatno riječ o pogrešci »jer su Sindici isključivo iz Tivta«, dok u drugome (1983, *Tivat*) to ni ne spominje, nego ga označuje da je iz Tivta. Moguće je da to nije još prezime, nego oznaka prema zanimanju, ili prema očevu zanimanju. Važno je dakle kako je koje osobno ime ili prezime zapisano u originalu, a ne u prijevodu ili transliteraciji autora koji su se poslije bavili time. Da se još tada javljaju u dokumentima osobna imena bez prezimena, odnosno s patronimima, i to iz istoga mjesta, pokazuje podatak iz Zlokovićeva rada (1965.). U njemu se spominje da je 1753. i 1754. vođa puta mletačkim kuririma bio Niko(la) Tripov. Prema Zlokoviću vjerojatno je riječ o Aboviću (današnjemu bratstvu u Lastvi, nastalu od patronima Dabović, koji se javlja u 16. stoljeću; AIBK 333), jer se toga može naći u popisu mornara tih godina. I lik Andrić (v. i niže) iz polovine 18. st. u Lastvi, gdje nema toga prezimena i gdje nije prije zabilježen takav patronim (Andrović, da; AIBK 333), upućuje da je riječ o patronimu. U prvome i zadnjemu slučaju moguće je i da je riječ o Lastvi u širem smislu u novije doba, odnosno o suženju područja pod imenom Tivat (v. gore, AIBK).

⁶⁶ Braća Petković iz Bogdašića koja se spominju pri tome vjerojatno su članovi bogdašićko-ga bratstva.

⁶⁷ Na to upućuje i lik Andrija iz Bergama (Andrea da Bergamo) u drugoj polovini 17. stoljeća u Kotoru. Kao i drugdje patronimi po Boki (i u Kotoru), v. gore. Usp. lik Vincenzo Guerin potkraj 18. stoljeća u Kotoru. (Je li riječ o patronimu Guero > Guerin? Ili je riječ o očevu imenu – Guerrino – gubljenjem dočetnoga *-o*? Usp. Alessandro Guerini kotorski »fizik« (liječnik) u drugoj polovini 16. st. Isto je tako teško sa sigurnošću reći je li riječ o prezimenu u slučaju pravoslavca Đura Marića potkraj 18. stoljeća u Kotoru. Vrlo je vjerojatno prezime Škanata u istome popisu u Kotoru potkraj 18. st., iako je u barem jednome slučaju riječ o Slavenu – Stoio Scanatta. Prezime je Škanata (Škanatić) u 19. st. u Lastvi jer postoji i danas, prema Zlokoviću (v. gore).

zimo tada: Đuro Perov Petković (moguće je da je to još oznaka bratstva, ali manje, kao i to da je riječ o bogdašićkim ili lastovskim Petkovićima) 1689. godine. U to vrijeme javljaju se likovi Božo Vuksanović (1689.); Mato Andrić (1751.), doduše, u Lastvi.

Jesu li u Tivtu, koji je mlađe, manje brojno nekoć, nehomogenije i imigrantnije naselje od Lastve, postojala bratstva kao u Lastvi iz kojih su se poslije razvila prezimena, teško je reći, odnosno je li zaista riječ o bratstvima u Tivtu, kako navodi Nakićenović (v. gore). Prije 18. stoljeća, prema sadašnjim podacima, možemo reći da su u službi druge determinacije bili najčešće patronimi i, manje, druge oznake.

S obzirom na to da u 17. i 18. stoljeću nalazimo velik broj patronimnih likova po cijeloj Boki čije je osobno ime u osnovi tivatskih prezimena, vrlo je vjerojatno da su se (uz stara bratstva u pojedinim naseljima) prezimena istoga lika sama oblikovala (bez obzira na moguće isto podrijetlo), nasljeđujući ista osobna imena (npr. velika svetačkoga kulta: Tripo, Krsto; ili hipokoristika: Petko) iz generacije u generaciju na različitim stranama Boke, osim, naravno, onih koja su novije naseljena s istoga područja kada su već bila formirana prezimena. Tako je moguć i samostalan razvoj prezimena *Bergan* (< Bergamo), tj. da nije doneseno iz Italije (iako je riječ o najstarijemu tipu talijanskih prezimena i iako su Talijani prvi, ili među prvima, i vrlo rano dobili prezimena). Na to upućuje lik Andrija iz Bergama (Andrea da Bergamo) potkraj 17. stoljeća.

U Kotoru, gradskoj sredini (regionalnome središtu), zamjećujemo vrlo rano prenošenje patronima, metronima, nadimaka, tj. druge determinacije, dok za manje sredine i sela to s pravom možemo očekivati mnogo poslije. Na primjer, Jireček (1962: 343) navodi pod obiteljskim imenima i nadimcima da je metronimno »Triphon S. i njegov sin Pasqua«, 1283. godine. Na drugome mjestu (1962: 233) daje primjer »Pasqualis Triphonis de Staniča«, 1282. – 1283. godine. Očito je riječ o sinu prvospomenutoga, metronim se prebacio na drugo koljeno. (Iako i u 15. stoljeću u Kotoru nalazimo samo osobno ime kao oznaku, npr. Boško, obućar; koji, dakako, može biti i doseljenik.)

Kako je Tivat relativno novije naselje i jer je riječ o donedavno seoskoj sredini, ne možemo imati punu sliku o prezimenima prema objavljenim dokumentima, tj. prema podacima kojima raspolazemo. Valjalo bi kontinuirano pratiti antroponime u dokumentima. Potpuniji prikaz razvoja imenske formule u Tivtu mogle bi dati matične knjige.⁶⁸

---

⁶⁸ No i one ne mogu ići dalje od 1672. godine (v. gore).

Prezimana prema etiologiji, motivima imenovanja

Nekoliko je podjela prezimana prema etiologiji. Barem dvije, onomastičara Ante Šupuka (*Jezik*, 15, 1967. – 1968.) u 20 skupina i, nešto novija, Šimunoviće-va (HUP 2008). Kako se Šimunoviće-va više uzima u obzir, protumačit ćemo tivatska prezimana prema njoj. No spomenimo prije toga stariju i temeljnu Šimunoviće-ovu podjelu.

Prema njemu četiri su temeljne skupine prezimana: 1. označuju krvno srodstvo, vezu roditelj – djeca (takva su prezimana najbrojnija, sastoje se od prezimana koja u sebi imaju: a) narodno osobno ime (ime može biti i profilaktične uloge, v. niže), b) svetačko osobno ime, c) hipokoristik (skraćen ili izveden) od narodnoga ili svetačkoga imena; »Toj skupini pripadaju naša najtipičnija imena odnosno prezimana od njih izvedena.« (HP 20); najviše je među tim prezimenima patronima ili metronima;⁶⁹ veza s neposrednim pretkom gramatički se iskazuje posvojnim sufixsima *-ov*, *-ev*, *-in*, a uz njih se najčešće domeću sufixi *-ić*, *-ac/-ec*, *-ak/-ek*, *-ica*, koji su u početku bili u službi umanjanja (HP 23);⁷⁰ 2. prezimana nastala prema označivanju osobe s nekim karakterističnim svojstvom; takvo svojstvo obično ima podrugljiv sadržaj (HP 20);⁷¹ 3. etnonimi i etnici – prezimana označu-

⁶⁹ Metronimna su prezimana u nas rjeđa i mlađa, zbog položaja žene u društvu, pa onda i u obitelji. »Osobna ženska imena vrlo su kasno počela služiti za tvorbu prezimana. Žene su vrlo kasno dobivale prezime: djevojačko prema ocu, a udajom muževo. Žena se morala nečim izdvojiti, pozitivnim ili negativnim, da bi njezino ime postalo osnova za tvorbu metronima. Prezimana prema ženi, zbog njezina položaja u društvu, mnogo su rjeđe i mnogo kasnije potvrđena od onih nastalih prema muškim imenima. (HP 42) Ona koja su nastala od ženskih osobnih imena, načelno su hipokorističnoga postanka (HP 43; Šimunović 2009: 180).

No uloga je »žena u formiranju hrvatskih osobnih imena i prezimana u dalmatinskim roman-
skim gradovima bila znatna« (Šimunović 2009: 176, prema Jirečeku).

⁷⁰ Patronimi tipa Ivanović, Njegojević u Slavenu su se vrlo rano pojavili »i stoljećima su upu-
ćivali na vezu roditelj-dijete, pa ih sve dok im se nije ustalio oblik i dok nisu postala nasljedna ne
možemo smatrati pravim prezimenima« (HP 23).

»Prava patronimna prezimana Mark-ov-ić, Jurj-ev-ić, Mar-in(ić) starija su od prezimana koja
su po porijeklu zapravo hipokoristično-deminutivni oblici osobnih imena: Ivić, Jurić, Pribić« (HP
43; Šimunović 2009: 180). To bi značilo, primjerice, da je prezime tipa Radošević starije od prezime-
na tipa Đurić.

U 14. i 15. stoljeću u Boki je vidljiv prelazak patronima u prezime, odnosno među Slavenima u
Kotoru i okolici »u 14. stoljeću se kao druga determinacija (osim patronimika, toponima podrijetla,
rodbinskih oznaka ili profesije) javljaju nadimci i prezimana« (Čulić 2001: 153).

⁷¹ U toj skupini prezimana su uglavnom od nadimaka (osobnih i obiteljskih, izravnih i ne-
izravnih), koji su poprimali ulogu imena i vrlo često službu pravih prezimana. U toj skupini prevla-
davaju prezimana po tjelesnim obilježjima. Prva naša prezimana bila su zapravo nadimci: *Rak*, *Tur*,
Hlap, *Zlurad*, *Mrkša*, *Grdan*, *Prodan*, *Povržen*, *Grubeša*, *Črni*, koji su imali profilaktičnu ulogu (Ši-
munović 2009: 170; HP 23–24; v. i dalje s obzirom na razlikovanje osobnih imena od nadimaka). A
prvi tragovi su im u nadimcima u dalmatinskim gradovima u 12. stoljeću (Šimunović 2008: 175).

ju podrijetlo; 4. prezimena prema zanimanjima⁷².

U prvu skupinu spadala bi sljedeća tivatska prezimena:⁷³

Staničić, što bi moglo biti od ženskoga hipokoristika Stanica (što je pak od Stanislava, v. gore) i u tome slučaju riječ je o metronimu. Deminutivnoga je sadržaja (mala Stana < Stanislava) i vjerojatno nema profilaktične uloge kao Stanka (i Stana), Stanka > *Stančić* (HP 178).⁷⁴ *Stâncić* je prema tome od *Stânka*, a *Stâničić* od *Stânica*,⁷⁵ a podrijetlo se čuva i u naglasku ishodišnoga imena (hipokoristika).

Uz to u arealu postoji prezime (poput drugih likova tivatskih prezimena zabilježenih u arealu, v. dalje) *Stanišić*, a tako prezime Staničić u Tivtu bilježe neki istraživači. Moguće je prema tome da je prezime *Staničić* od osobnoga imena *Staniša* (> Stanišić), što je hipokoristik od Stanislav ili Stanimir, pa je došlo do zamjene palatala.

Negdje su mogući imenski andronimi tvoreni sufiksom *-ica*, npr. *Stojan* – *Stojanica* (žena Stojana). Tako vjerojatno nije u *Stanica* > *Staničić*, na što bi se možda moglo naići u Imotskoj krajini i Hercegovini. (Šimunović 2009: 181; prema Milanu Nosiću, iako Nosić ne spominje taj sufiks; Nosić 1993). Prema Dragi Čupiću (1979., v. literaturu) nema potvrda prezimena na *-ica* andronimskoga postanja u Crnoj Gori.

Postoji i treća mogućnost: da je prezime Staničić nastalo od osobnoga imena/hipokoristika *Stanič* (*Stanić*), kakva je tvorba osobnih imena bila nerijetka, na primjer, u 15. stoljeću (v., npr. AIBK 288–289, 290–291; v. gore).⁷⁶ Za prezime pak Stanić Šimunović kaže da je vrlo često u srednjojužnoslavenskome području, različitih naroda, i široko rasprostranjeno, pa je tražiti korijen i rodoslovna stabla uzaludno (HP 177).

Ostala su prezimena iz prve skupine *Gverović*, *Usanović*, *Radošević*, *Mrković*, *Petković*, *Bošković*, *Tripović*, *Vuksanović*, *Krstović* (od pravih patronima); *Andrić*, *Marić*, *Đurić*, *Staničić* (< *Stanić*), *Perezović*, *Odžić*, *Pinjatić* (nepravi patronimi, s time da su moguća i deminutivna značenja tih prezimena, osim, možda manje, u prezimena *Perezović*).

---

⁷² Ta skupina mlađega je postanja, prema zanimanju prvoga nositelja. Nastala su u vrijeme prvih gradova i trgovišta, a prenošenjem zanimanja u obitelji nazivi su postajali prezimena (HP 25–26).

⁷³ Prezimena se u radu svrstavaju u više skupina, ovisno o mogućnostima tumačenja njihovih polaznih likova, ali se tijekom rada, ili u *Zaključku*, upućuje ili odlučuje za jedan polazni lik.

⁷⁴ Šimunović misli da su takva ženska imena nastajala u obiteljima u kojima su se rađala samo ženska djeca i magijski se to htjelo prekinuti. Dakle stani > stanka (v. dalje). Valja imati na umu da je osobno žensko ime Stanka moglo nastati i od muškoga hipokoristika Stanko.

⁷⁵ Akademijin rječnik (sv. 16) navodi i muško ime Stanica (s. v.), povrđeno u tekstovima od 12. stoljeća, kao i Jireček, koji daje potvrdu iz 13. stoljeća (v. dalje).

⁷⁶ Usp. likovi Radičević, Raičević (Milović 2009: 230, 233), koji su mogli nastati od likova Radič, Raič.

U skupinu 1a išlo bi prezime *Golub*, što je prvotno bilo osobno narodno ime (onimizacijom apelativa, a onda je transonimizacijom osobnoga imena postalo prezime). Osobno narodno ime u osnovi je patronima *Mrković* (< Mrkojević < Mrkoje).

Svetačko ime u osnovi je prezimenu *Andrić* (Andrijć < Andrija).

Prezimana su s hipokorističnom osnovom: *Petković* (od svetačkoga imena; *Petko* < bisilabno kraćenje imena Petar), *Bošković* (od narodnoga imena; bisilabno kraćenje imena Božidar ili Božislav, dodavanjem sufiksa *-ko*), *Perezović* (Petar > *Pera*⁷⁷ + sufiks *-ez* ili *-eza*), *Marić* (od ženskoga hipokoristika *Mara* ili muškoga hipokoristika *Maro* < Marija, svetačko ime),⁷⁸ *Belan* (hipokoristik narodnoga slavenskog osobnog imena ili hipokoristik romanskoga osobnog imena tvoren sufiksom *-an*; ili od osnove *běl-* + sufiks *-an*; v. dalje), *Pean* (od svetačkoga imena Petar – monosilabno kraćenje + sufiks *-an*),⁷⁹ *Staničić* (od narodnoga osobnog imena Stanislava > *Stana* + sufiks *-ica*),⁸⁰ *Tripović* (od svetačkoga imena Trifun/Tripun > *Trip-* + sufiks *-o*), *Đurić* (od svetačkoga imena Đurađ > *Đur-* + sufiks *-o*), *Radošević* (Radoslav > bisilabno kraćenje, *Rad-* + sufiks *-oš*), *Vuksanović* (*Vuksan* < Vuk + sufiks *-san*, a Tomo Maretić, Valentin Putanec i Šimunović nude mogućnost i *Vuksav* > *Vuks-* + *-an*; v., npr. Maretić 1886, knj 81: 139, 142; knj. 82: 92; Putanec 1976: X), *Krstović* (od svetačkoga imena Kristofor? > *Krsto*, v. niže).⁸¹

U drugu skupinu, prema nadimku, spadala bi prezimana *Erceg*, *Pinjatić* (ven. *pignata*, tal. *pignatta* ‘lonac’, v. dalje).⁸² Nadimačka je osnova najvjerojatnije i u prezimenu *Usanović* (*usan* ‘usne’ ili *ušan* < uho, v. dalje), a vjerojatno i u prezimenu *Gverović* (ako je od talijanskoga apelativa *guerra*; ili je hipokorističnoga postanja od osobnoga imena Guerrino, v. dalje). Nadimačkoga je postanja vjerojatno i prezime *Škanata* (tal. *scannata* ‘dvopek; piškota’, v. dalje).

U treću bi skupinu možda išlo prezime *Fažo* (prema predaji su iz Fažane, ili je prezime motivirano biljkom, v. dalje, tada bi spadalo u drugu skupinu).

U četvrtu skupinu, prema zanimanju, možda bi spadalo iduće tivatsko prezime: *Lanceroti* (oblik nije posve proziran, v. dalje). Kako se obično tako tumače,

⁷⁷ Polazimo od lika *Përa*, jer prezime čuva naglasak ishodišnoga lika (iako je, doduše, pri tvorbi toga hipokoristika moglo doći i do kraćenja osnovnoga dugog sloga), v. dalje.

⁷⁸ Ako je od ženskoga hipokoristika, i to je prezime metronimno.

⁷⁹ Od svih prezimana jedino su posljednja dva pravi hipokoristici (ako se u prezimenu *Belan* isključi treća mogućnost nastanka).

⁸⁰ To je možda najjednostavnije tumačenje, pa polazimo od njega. Dalje ćemo se doticati i drugih mogućnosti gdje bude potrebno.

⁸¹ Za sva prezimana nastala od hipokoristika (1c) v. tumačenja i dalje (prema tvorbi i prema jezičnom podrijetlu).

⁸² Nadimci su postajala osobna imena, pa se javljaju i u njih patronimne tvorbe (v. gore) (HP 394).

svrstat ćemo ovdje i prezimena *Odžić* (< hodža) i *Sindik*⁸³ (v. dalje), iako ne isključujemo i mogućnost nadimačkoga postanja, posebice u prvoga.

Prema klasifikaciji tisuću najučestalijih hrvatskih prezimena (HUP 231–240) Šimunović je iznio sljedeću podjelu: tri temeljne skupine, koje se dijele dalje na podskupine, ovisno o vrstama riječi koje su (u osnovi) motivirale prezime: opće imenice, etnonimi i toponimi, osobna imena i (izravni) nadimci. Dakle s obzirom na motiv nastanka prezimena mogu biti:

a) deapelativna; prezimena koja u osnovi imaju apelativnu osnovu sa svojim značenjima koja su bila poticajem izravnoga i posrednoga nastanka prezimena (većim dijelom od nadimaka i naziva zanimanja)

1. Prezimena nastala izravno i posredno od nadimaka u čijoj je osnovi apelativ

1.1. Tjelesne osobine

1.1.1. Izgled i dijelovi tijela: *Usanović, Belan, Mrković* (mrk = smeđ)

1.1.2. Duševne osobine: *Gverović, Mrković* (mrk = namrgođen)

1.1.3. Zoonimske osnove u prezimenima (zoonimski metonimi): *Golub*,⁸⁴

Vuksan

1.1.4. Fitonimne osnove u prezimenima: *Fažo*

1.1.5. Nazivi predmeta materijalne kulture u prezimenima: *Pinjatić*

1.1.6. Rodbinski i svojbinski nazivi u prezimenima

1.2. Nazivi za zanimanja, za obavljanje čega i obnašanje kakve službe

1.2.1. Nazivi za zanimanja u prezimenima

1.2.1.1. Nazivi za službe, obrte i zanimanja u prezimenima. Prezimena su često antonimi sa sadržajem u prenesenom značenju: *Erceg*, a ovamo bi išla i prezimena *Odžić* i *Sindik*, *Lanceroti* 'lađar; stjegonoša' (?) (v. Lipovac Radulović s. v. *lanza*, značenje je 'stijeg').

1.3. Glagolske tvorbe; participi i imperativne i druge složenice u prezimenima

b) deetnonimna i detoponimna prezimena – tvorena od etnika, etnonima te izravno i posredno od toponima.

2. Prezimena od etnonima (imena naroda ili država), etnika (imena stanovnika naselja ili područja) i toponima (ili topografskih imenica)

2.1. Etnonimi

2.2. Etnici: *Fažo* (prema predaji su iz Fažane)

2.3. Toponimi i topografske imenice

---

⁸³ *sýndikos*, grč. odvjetnik, zastupnik, starješina... > lat. *syndicus* (*sindicus*)

⁸⁴ Prema Šimunoviću (HUP 116) prezime *Bilanović* je od *Bilan* (vol bijele dlake), pa bi prema tome i prezime *Belan* moglo ovdje ići ako je sličnoga postanja. (Od imena životinja tvorena su najstarija naša prezimena i mnogi nadimci koje u starim vremenima nije bilo lako katkad razlučiti od osobnih imena.)

c) deantroponimna prezimena – u osnovi je osobno ime ili nadimak

3. U tu skupinu ubrajaju se prezimena od neizvedenih svetačkih (Lazar) i narodnih (Golub) osobnih imena i od izvedenih svetačkih imena (Lazarić) i narodnih imena (Vulić, Golubović, Vukoje); od takvih domaćih narodnih i svetačkih imena (Beloš, Belošević, Grbeša, Surina) i od stranih imena (Hermann, Filippi, Aćimović, Ružička);⁸⁵ tu spadaju prezimena od izravnih antroponimnih nadimaka.

3.1. Prezimena sa svetačkim imenom u osnovi: *Perezić, Petković, Marić, Pean, Tripović, Krstović, Andrić, Đurić*

3.2. Prezimena s narodnim (i ponarodenim) osobnim imenom: *Vuksanović, Staničić, Golub, Mrković, Belan, Radošević, Bošković, Gverović* (v. dalje).

Šupuk misli da su najčešći načini postanja naše antroponimije sufiksirana osobna imena, posesivna i deminutivna (Šimunovićeva, prva, skupina 1), fizičke i moralne osobine (Šimunovićeva, prva, skupina 2), priroda, područje ljudskoga rada i sredstava za rad (Šupuk 1967–1968: 126).

Spomenimo i etiološku podjelu prema semantici osobnih imena, jer je mnogim tivatskim prezimenima osobno ime (ili hipokoristik) u osnovi. Prema semantici osobna imena mogu (pa onda i prezimena od njih nastala) kao motiv imati: 1) životinje, npr. *Vuksanović, Golub*; 2) biljke: *Fažo*; 3) oganj i grom; 4) prirodne pojave; 5) kovine; 6) brojeve; 7) srodstva; 8) anatomiju ljudskoga tijela: *Usanović*; 9) boju kose: *Belan*; 10) opisni pridjev; 11) teoforna imena: *Krstović, Marić*; 12) slavenski »Olimp«; 13) etnonim: *Fažo* (ako se tumači od etnika); 14) zaštitna imena: *Mrkoje* > *Mrković, Golub, Stanica(?)* (Šimunović 2009: 151–153).

Prema motivima imenovanja tivatska prezimena prema navedenim podjelama možemo svrstati u šest osnovnih skupina: patronimi (v. Šimunovićevu skupinu 1 uz bilješke 69, 70), prezimena od osobnoga imena, prezimena prema zanimanju ili službi, prezimena od hipokoristika, prezimena prema biljci i prezimena od etnika (v. dalje).

Prava su patronimna prezimena: *Vuksanović, Petković, Gverović, Tripović, Mrković, Krstović, Radošević, Bošković, Usanović*; neprava: *Perezić, Marić, Odžić, Staničić* (i metronimi spadaju u tu skupinu), *Pinjatić*,⁸⁶ *Andrić*,⁸⁷ *Đurić*.

Osobna su imena, narodna, transonimizirana u prezimena: *Golub* (prije toga onimizacijom apelativa u osobno ime), *Belan* (ako je jat u osnovi, v. dalje).

⁸⁵ Nije posve jasna razlika između zadnjih dviju podjela unutar te skupine.

⁸⁶ Prezimena *Odžić* i *Pinjatić* moguće je tumačiti i kao 'mali hodža', 'mali lonac', prema tome kao prezimena motivirana službom i fizičkim izgledom cijelim likom (v. dalje).

⁸⁷ Prezime se *Andrić* može tumačiti i kao hipokoristik odnosno da nije nastalo od značenja 'Andrijin mali' nego 'mali Andrija' (> *Andrijić*), za razliku od prezimena *Andrić* bez dužine na *i* motivirana hipokoristikom *Andro*.

Prema zanimanju ili službi su: *Erceg* (i to najvjerojatnije u pejorativnome značenju, nadimačkoga dakle postanja), *Sindik*, *Odžić* i možda *Lanceroti*.

Tranسونimizirani su hipokoristici: *Pean* (Petar > monosilabno kraćenje zadnjega sloga + sufiks *-an*), *Belan* (ako je od kojega slavenskoga imena, npr. Belislav, ili romanskoga, npr. Belizar, v. dalje; *Bel-* + sufiks *-an*).

Od etnonima ili prema biljci, fitonimu nastalo je prezime *Fažo* (v. dalje).

Patronimi prema osnovi mogu se podijeliti na one nastale 1) od osobnoga imena: a) narodnoga (dvočlanoga, proširenoga):⁸⁸ *Mrković* (< *Mrkoje*; nakon dometanja sufiksa/â *-ev/ić* došlo je do kontrakcije, gubljenja elementa *-je-*); b) svetačkoga: *Andrić* (< *Andrija*); 2) od hipokoristika (pravih i nepravih) a) narodnoga a1) muškoga imena: *Vuksanović* (< *Vuksan* < Vuk + *-san* ili *Vuks-* + *-an*, v. dalje), *Radošević* (< *Radoš*; nakon skraćivanja imena *Radoslav* dodan je sufiks *-oš*); *Bošković* (*Boško* < Božislav, Božidar + *-ko*, v. niže); a2) ženskoga imena: *Staničić* (< hipokoristik *Stana*, od Stanislava, + deminutivni sufiks *-ica*);⁸⁹ b) svetačkoga b1) muškoga imena: *Perez* (< *Perez* < *Per*-⁹⁰ + albanski deminutivni sufiks *-ez*);⁹¹ *Petković* (< *Petko*, što je hipokoristik od *Petar*; na skraćenu osnovu dodan je sufiks *-ko*); *Tripović* (*Tripo* < *Tripun*;⁹² na skraćenu osnovu dodan je hipokoristični sufiks *-o*); *Krstović* (*Krsto*; hipokoristični sufiks *-o*, v. niže za osnovu); *Đurić* (*Đuro*, prema Đurađ < *Geōrgios*, grč.; hipokoristični sufiks *-o*); b2) ženskoga imena *Marić* (< *Mara* < Marija; hipokoristični sufiks *-o*);⁹³ 3) od nadimka a) prema karakternoj osobini: *Gverović* (*Gvero*, prema tal. *guerra*, 'koji je svadljiv, ratoboran'; ili prema osobnome imenu, v. niže; ako je od osobnoga imena, onda ide među hipokoristike);⁹⁴ b) prema izgledu: *Pinjatić* (< *pinjata*, od venetskoga *pignatta*, talijanskoga *pignatta*⁹⁵ 'lonac'; s time da je moguće da je onimizacija apelativa

⁸⁸ V. podjelu prema tvorbi.

⁸⁹ Vjerojatno nije riječ o andronimu (v. gore). Pritom treba uzeti u obzir mogućnost muškoga imena Stanica (v. gore i dalje) i muškoga imena Staniša.

⁹⁰ Od Petar > Pera.

⁹¹ *Perez* je zapravo pleonastička tvorba, deminutivno značenje je udvostručeno, ali se ne primjećuje jer nisu istoga podrijetla. Slična tvorba je moguća i s domaćim sufiksima, npr. na kajkavskome području sufiksima *-ek* + *-ić* (ili obratno, npr. Kokotiček) ili drugdje sufiksima *-ac* (ondje gdje ima deminutivno značenje) + *-ić*.

Malo je vjerojatno da je prezime *Perez* romanskoga podrijetla (< *Pérez*), s obzirom na to da je u Boki bilo Španjolaca (v., npr. AIBK 379–380), a neki su, istaknutiji, i pokopani ondje.

Prema Sindiku (1950: 39) Arbanasi su živjeli ponajviše u susjednome Grblju i bavili se zemljoradnjom i stočarstvom.

⁹² Prema latinskome Tryphon odnosno talijanskome Triphone (AIBK 15). Šimundić izvodi iz grčkoga Τρύφῆνος, v. niže (talijanski je možda posrednik).

⁹³ U tome slučaju to bi prezime spadalo u metronimna prezimena, v. dalje i gore. Moguće je i od muškoga hipokoristika Maro, oba potječu od ženskoga imena Marija.

⁹⁴ Guerrino; bisilabno kraćenje + hipokoristični sufiks *-o*.

⁹⁵ Lipovac Radulović 2004: 262.

u nadimak bila izravno s deminutivnim sadržajem);⁹⁶ *Usanović* (prema *usan, usne /usta/*,⁹⁷ kao u prezimenu *Usnik*, ili prema nadimku *Ušan* < uho, prema čemu je prezime *Ušanović* /v. HP 2006: 225, 227/, pa je došlo do zamjene palatalnoga konsonanta nepalatalnim); c) prema službi: *Odžić* (*hodža*, tur.),⁹⁸ *Sindik* – grč. *syndikos* > lat. *syndicus* (*sindicus*) ‘odvjetnik’.

Dva su prezimena zoonimna sadržaja, osnove. Osobna imena s osnovom *vuk* (Vuksan > Vuksanović) svojstvena su dinarskoj antroponimiji. Od životinja prisutna je u prezimenu odnosno transonimiziranome osobnom imenu i ptica *golub* (> Golub). Prva imena u Slavenu motivirana su nazivima životinja. Tada se vjerovalo u snažnu povezanost ljudi i životinja. Takva su imena davana s namjerom da zaštite djecu, jer su često umirala. Od njih su tvorena hrvatska najstarija prezimena i velik broj nadimaka, koji nekoć nisu katkad bili razlučivi od osobnih imena (HP 211). Takva su se imena mogla poslije preinačivati, dodavanjem sufiksa i sl., poput *Vuksan* (< Vuk). Profilaktične je namjere i ime *Mrkoje* (bilo u osnovi značenje ‘smeđ’ ili ‘namrgođen’), koje je u osnovi prezimenu Mrković. Takva narodna imena praslavenska su baština i potvrđena su u spomenicima još u 8. stoljeću. Prva naša prezimena bila su zapravo nadimci, profilaktične namjere, npr. *Rak, Tur, Hlap, Zlurad, Mrkša, Grdan, Prodan, Povržen, Grubeša, Črni* (Šimunović 2009: 143, 171). Profilaktične je uloge i žensko ime *Stana*, od čega je deminutiv *Stanica* (> Staničić), a označivalo je, rekosmo već, nastojanje da (pre)stane rađanje samo ženske djece (HP 178).

Narodna imena koja potkraj srednjega vijeka prestaju biti u upotrebi jesu najstarija, poput profilaktičnih (Šimunović 2009: 161). To bi moglo značiti da su se općenito prezimena od takvih imena prije formirala, npr. *Golub* prije patronima, što ne mora vrijediti i za Boku (v. gore). Vidjet ćemo poslije da je moguć i proces pretvaranja patronima skraćivanjem sufiksa *-ić* ili *-ović*, odnosno svođenjem na osnovu.

Imena s osnovom *Rad-* (Radan, Radin, Radoš) tipična su za vlašku antroponimiju (HP 132).

⁹⁶ Iako kod Lipovac Radulović nalazimo samo deminutive *pinjatica, pinjatin*, to ne znači da ne postoji i deminutiv *pinjatić*, npr. u bokeljskim govorima deminutiv *pjatin* i *pjatinic* (s. v. pjat), Lipovac Radulović 2004.

Tu vjerojatno nije riječ o tome da se dodaje sufiks *-ić* kako bi se strana prezimena učinila tobože pravim hrvatskim prezimenima (v. Maretić 1886, knj. 81: 90), nego se na apelativ stranoga podrijetla dodaje domaći sufiks (v. i obrnut slijed dalje). U Rovinju nalazimo prezime Pignaton (PINUI, I: 295). Lik *pjatinic* ekvivalentan je na apelativnoj razini liku *Perezic*.

⁹⁷ Poput pjesan ‘pjesma’. ARj pod natuknicom *usan* donosi sljedeće: »stariji lik za *usne*, kao, pjesan za pjesma«.

⁹⁸ Vrijedi načelno isto što je rečeno za lik *Pinjatić* – moguća je onimizacija apelativa u nadimak izravno s deminutivnim sadržajem.

Vrlo je vjerojatno da je nadimačkoga podrijetla prezime *Fažo*⁹⁹ (ako je u vezi s biljkom, plodom), tj. da nije od etnika (v. dalje). Prezime *Sindik* odredili smo prema zanimanju. Može biti u značenju zastupnik (npr. u selu) ili starješina (što mu je jedno od značenja). Osnovno je značenje te riječi prema Skoku (1973, s. v. *sindik*) skrbnik, zastupnik, (odvjetnik), sudac, općinski starješina, načelnik.¹⁰⁰ Osobno ime *Belan* također je možda nadimačkoga postanja, s osnovom *běl-*, a u tome slučaju označivao je čovjeka (ili vola, v. gore) bijele dlake; vrlo staro po postanju (v. gore). No najvjerojatnije je hipokorističnoga postanja. Stariji lik u nadimku *Usan* (> Usanović) upućuje na starije postanje.¹⁰¹ Oblik *Gvero* nalazimo vrlo rano zabilježeno (v. gore).

Nakon kristijanizacije pojavljuju se i svetačka, kršćanska i biblijska imena, kao što je *Andrija* (> *Andrijić* > *Andrič*) i hipokoristici tvoreni od takvih imena: *Petko*, *Pera*, *Pean* (< *Petar*), *Maro/Mara* (< *Marija*), *Tripo* (< *Tripun*), *Krsto* (< *Kristofor?*, v. niže), *Đuro* (< *Đurađ*).

U srednjemu vijeku sve je veći broj pokraćenih imenskih tvorenica hipokorističnoga smisla, i od narodnih (npr. *Boško*, *Radoš*, *Vuksan*, *Stanica*, *Belan*) i od svetačkih imena (v. više), posljednjih posebno nakon Tridentskoga koncila (Šimunović 2009: 160, 161).

Prema zanimanju ili službi nema nijednoga prezimena slavenske osnove (v. niže). Prezime *Sindik* latinskoga je odnosno grčkoga podrijetla.

Zanimljivo je prezime *Škanata*. Prema Gracijeli Čulić to je obrtničko prezime: »U matičnim knjigama iz XVIII vijeka, zapisan je i veliki broj prezimena italijanskog porijekla kod porodica zanatlija doseljenih iz Italije«¹⁰² (Čulić 1996: 140). Taj

⁹⁹ Nekoliko puta spominju se u *Kotorskim spomenicima* vinogradi u Fašu (Faše, danas Paše, lokalitet je na području današnje Lastve. Zloković, M. 1965: 66). Prema Skoku (1971, s. v. faš) *Pāše* (ž. mn.) su »brijeg, predjel, strmen kod Lastve, kao neke vrsti kremen, kao neki pojasi«, što je u vezi s imenicom *faša* 'pās, pojas, odrezak od kože nalik na pas' i imenicom *faš* 'snop', a oboje je, najvjerojatnije, iz talijanskoga *fascio*, *fascia*. Moguć je dakle nastanak prezimena *Fažo* i prema talijanskom *fascio* ozvučenjem palatala.

Valja uputiti i na jedan deminutivni lik zabilježen u Dubrovniku – *fažić*, umanjena od *fag* 'riba' (Stulli 1985: 164).

Moguć je i etimon *fasa*, *faza* 'bukva' (Basso; Durante 2000, s. v. *fasa*), no nemamo podataka o izgovoru te riječi danas u venetskom, kao ni o povijesnome venetskom liku. Ako je lik bio isti, tada se izgovaralo ž, v. niže, i moguće je ukrižavanje s talijanskim likom *faggio* (Deanović; Jernej 2002, s. v.; naglasak je na prvome slogu), a možda i julijanskim (istarski dio) *fažo* (Rosamani 1990, s. v.). U Lipovac Radulović (2004) nalazi se dosta takvih, ukriženih primjera romanizama (v. niže za neke). Tada bi to bilo nešto poput našega Bukvića.

¹⁰⁰ Klaić (1979, s. v. *sindik*) donosi ista značenja uz neke nijanse (npr. pravni savjetnik). ARj (s. v. *sindik*) donosi još 'upravitelj', a podrijetlo riječi tumači od tal. *sindaco*. Javlja se i u liku *šindik* (kao i prezime, v. gore). I ARj i Skok donose da je to prezime u Boki i Dubrovniku.

¹⁰¹ Moguće je da je to bio stari mjesni lik za usne (novije zabilježeno *ušnice*), ili na području odakle su stigli njegovi nositelji.

¹⁰² Bi li to značilo da je to prezime doseljeno u 18. stoljeću u Tivat? Među tim obrtnicima iz 18.

se dio stanovništva brzo rasipao, posebno na početku 20. stoljeća, a jedno od prezimena koje spominje Čulić među tim obrtnicima jest »Scanata (Škanata) (u Tivtu)«. Značenje te riječi Akademijin rječnik tumači: piškota, kruh dva puta pečen, što je vjerojatno od tal. *scannata*. Skok donosi isto, s nekim nijansama. Nije jasno jesu li nositelji bili samo obrtnici ili im je i prezime prema obrtu. S obzirom na značenje te riječi ne čini se da je prezime prema zanimanju.

Prezime *Lanceroti* izvodi se od venetskoga *lanza*. Prema Akademijinu rječniku *lanca* je značenja: 'sulica, koplje; lađa'; od venetskoga *lanza* odnosno talijanskoga *lancia*. U značenju koplja, stijega nalazimo tu riječ i u Lipovac Radulović. Jednako tako u Skoka (s. v. *lanca*) jedno je od značenja i 'drvo na kojem stoji zastava' (uz koplje, sulicu; lantinu, metaforizacijom; i malu lađu u Kačića), iako može imati/dobiti i druga značenja – npr. šilo, i daje primjer (*lonča*), na Ugljanu, za držak zastave. Prema Skoku postoji starija posuđenica u staroslavenskom *lqšta*. Neki nositelji toga prezimena u Tivtu imaju znak lađe na svojim posjetnicama. Valja uputiti i na još jednu moguću osnovu: talijanski germanizam *lanzi* 'njemački vojnici plaćenici', što je skraćeno od *lanzichenecchi*, prema njemačkome Landsknecht 'vojnici plaćenik', doslovno 'sluga domovine' (Zolli 1991: 143).¹⁰³

U dodiru s njemačkim jezikom u srednjemu vijeku dolazi do posudbe riječi *herceg*,¹⁰⁴ što je vjerojatno prošireno nakon što je Stefan Vukčić ponio naslov hercega (pa otuda Herceg Novi, Hercegovina), pa je u govorima gdje se *h* izgubilo rezultirala likom *erceg*. Dolaskom Turaka na Balkan javljaju se nazivi koji označuju vjersku službu u muslimana, npr. *hodža* (Odžić).

Osobna imena/hipokoristici od kojih su izvedena tivatska prezimena ili koja su postala prezimena transonimizacijom, vrlo su rano zabilježena u dokumentima (v. gore).

Prezimana prema tvorbi, obliku ishodišnoga lika

Šimunović je (HUP 241–242) napravio podjelu prema strukturi osnove. Osnove mogu biti apelativne (Jež, Bradina, Bradić) i antroponimne (Peruško, Ivanović). Prema tome prezimana mogu biti deapelativna (s apelativom u osnovi) i deonimna (s vlastitim imenom u osnovi). U prvoj skupini najviše je prezimana od nadimaka i naziva za zanimanje. U drugoj skupini prezimana najčešće nastaju od osobnih imena i toponima. Antroponimi pritom nastaju na dva načina: onimizacija

---

stoljeća spominje se i obitelj Drusco (Druško), a u kotorskome arhivu (AIBK 140) nalazimo podatke o osnivaču te obitelji 1396., tj. 1399. o njegovu sinu.

¹⁰³ Tivatsko je prezime *Lanceroti* prema predaji iz sjeverne Italije, gdje je kontakata s Germanima moglo biti više nego u drugim dijelovima Italije.

¹⁰⁴ Prema Skoku u 14. stoljeću, i to preko mađarskoga vokalno asimiliranoga lika: herceg < herzog (1973., s. v. *vojvoda*).

cijom apelativa (bez dodatnih elemenata) i transonimizacijom imena i nadimaka u prezime.

Uz tu podjelu Šimunović je napravio i podjelu i s obzirom na to od koje je vrste riječi osnova i kako je tvorena: imenična (Kovačić), pridjevna (Mladić), glagolska (Prodan, Ukraden, Mucalo), neizvedena (Čičak, Sokol), izvedena (Belošević, Topalovac), pokraćena (Prša, Gabre, Vuco), sufiksalsna (Nimčević, Rukavina), prefiksalsna (*Vrdoljak* : *Vrdol*),¹⁰⁵ složena (Bilobrk).

Prema tim podjelama tivatska prezimena možemo podijeliti na sljedeća. Deapelativna su prezimena – *Gverović*, *Odžić*, *Pinjatić*, *Fažo*, *Golub*, *Erceg*, *Lanceroti*, *Škanata*, *Sindik*, *Usanović*; deonimna – *Vuksanović*, *Perezović*, *Petković*, *Marić*, *Pean*, *Staničić*, *Tripović*, *Golub*,¹⁰⁶ *Mrković*,¹⁰⁷ *Belan*, *Krstović*, *Radošević*, *Bošković*, *Andrić*, *Đurić*, *Fažo* (ako je od etnika), *Gverović* (ako je od osobnoga imena Guerrino, v. niže).

Sva su tivatska prezimena imenična, tj. tvorena su od imenica. Neizvedena su prezimena: *Golub*, *Škanata*, *Sindik*, *Erceg*, *Fažo* (bez obzira na polazni lik). Sva ostala su izvedena, i to sufiksima. Najproduktivniji je sufiks *-ović/-ević* i njime je tvoreno devet prezimena: *Gverović*, *Usanović*, *Vuksanović*, *Petković*, *Tripović*, *Mrković*, *Krstović*, *Radošević*, *Bošković*. To je patronimni sufiks, kojim se izriče krvna veza roditelja s djecom. Drugi je sufiks po plodnosti *-ić* i njime je tvoreno sedam prezimena: *Odžić*, *Pinjatić*, *Perezović*, *Marić*, *Staničić*, *Andrić*, *Đurić*. Dva su prezimena tvorena (hipokorističnim) sufiksom *-an*: *Pean*, *Belan*, odnosno riječ je o transonimiziranim hipokoristicima. Ostaje nejasno (ne posve prozirno) prezime *Lanceroti*. Je li riječ o sufiksima *-er*¹⁰⁸ + *-oti* ili *-ero*¹⁰⁹ + *-ti* ili je riječ o jednoj sufiksu *-eroti*,¹¹⁰ ostaje nejasno.

¹⁰⁵ Nije jasno zašto je to prefiksalsna osnova, kad je riječ o sufiksalsnoj tvorbi: *Vrdol* > *Vrdoljak*.

¹⁰⁶ To je prezime nastalo transonimizacijom osobnoga imena, a osobno ime nastalo je onimizacijom apelativa (zato je uvršteno u obje skupine). Neka su prezimena iz prve skupine nastala transonimizacijom nadimaka (bez dodavanja dodataka), ali nisu uvrštena u drugu skupinu jer je riječ o nadimcima.

¹⁰⁷ Ako se uzme osobno ime Mrkoje kao etimon. Moguća je, između ostaloga, i osnova *mřk*, pa nadimak *Mřki* (*Mřko*/*Mřko* ne zbog naglaska, v. niže).

¹⁰⁸ Sufiks *-er* je u venetskoj dijalektu vjerojatno označivao vršitelja radnje. U Lipovac Radulović nalazimo primjere poput *kaligřjer* (s. v.) 'postolar', što se tumači od venetskoga *caligher*; ili *bekřr* (s. v.) 'mesar', što se tumači od venetskoga *becher* i talijanskoga *beccaio*. U venetskoj rječniku (Basso; Durante 2000., s. v. *-aro*) stoji da sufiks *-řr* označuje zanimanje.

¹⁰⁹ Taj završetak nalazimo danas u talijanskoj (npr. *guerriero* 'ratni, ratnički, ratoboran; ratnik, borac' Deanović; Jernej 2002., s. v.; sufiks *-iero* plodan je danas za tvorbu pridjeva, Dardano; Trifone 1997: 532) i, prije, u prezimena (v. gore Guerrero/Guerrero).

¹¹⁰ Te sufikse ne nalazimo u današnjemu talijanskoj u tvorbi imenica, nisu produktivni (Dardano; Trifone 1997: 522–540). No (Dardano; Trifone 1997: 539) sufiks *-otto* (u venetskoj *-oto*; Basso; Durante 2000., s. v. *-oto*) ima deminutivno značenje. Možda je u kakvu talijanskoj dijalek-

Kako je većini tivatskih prezimena osobno ime, hipokoristik ili nadimak u osnovi, podjela se može napraviti i prema obliku osobnoga imena. Prema obliku osobna imena mogu biti: a) monoleksem (mononim), b) dvočlano ime, c) nadimak, d) aloglotno ime, e) pomodno ime, f) hipokoristik, g) izvedeno ime. Najstarija su monoleksemna imena: tipa Vuk, Paun, Orao, Rob, Hlap, Zec, Uteha. Takvo imenovanje potječe iz predindoeuropskoga doba (Putanec 1976: VIII, IX). Takvo je, primjerice, od tivatskih prezimena *Golub*, transonimizirano monoleksemno osobno ime.

Monoleksemno imenovanje napušteno je već u praslavensko doba, pa je osobno imenovanje u službenome obliku prešlo u dvočlani sustav ili u sustav sa sufiksacijom.

Dvočlana osobna imena bila bi: *Belan* (ako je jat u osnovi) i *Mrkoje* (> Mrković), v. dalje. Sufiksirana su osobna imena u osnovi, primjerice, patronimima *Vuksanović* (< Vuksan < Vuk + *-san* ili *Vuks-* + *-an*), *Radošević* (< Radoš < *Rad-* + *-oš*) (v. dalje).

Nadimačkoga su postanja vjerojatno prezimena: *Belan* (prvo nadimak, pa osobno ime; ako je jat u osnovi),¹¹¹ *Škanata* (semantička veza nije jasna, prema izgledu?), *Fažo* (u vezi s biljkom, plodom, ili snopom, pojansom; v. niže i više). Nadimačke su osnove prezimena *Pinjatić* (prema izgledu), *Gverović* (nadimak prema karakternoj osobini, ako je apelativne osnove; v. i niže), *Usanović* (prema izgledu, slično što i prezime Usnik, prema usne, usta),¹¹² kao i patronim¹¹³ *Mrković* (što je vjerojatno od osobnoga imena Mrkoje, stezanjem Mrkojević nastalo je Mrković) – mrk.¹¹⁴

Prezimana s aloglotnim imenom u osnovi: *Andrić*.¹¹⁵

Šimunović (2009: 143, 151) napravio je podjelu samo prema tipu osobnih narodnih imena jer su prije pokrštavanja Hrvati nosili samo narodna imena, koja su naslijedili iz praslavenskoga doba. Potvrđena su već u 8. stoljeću. Očuvana su u Hrvata četiri tipa osobnih imena (od kojih su poslije nastala mnoga prezimena):

1) *monoleksemna/samotvorna/odapelativna* osobna imena; npr. *Vuk*, *Golub*; najstarija, dobar dio njih zaštitničke je uloge, nastao pod magijskim i religijskim utjecajem da zaštite od zla osobu kojoj su nadjevena. Nazivaju se profilaktičnim

---

tu sufiks *-oti* bio/jest deminutivnoga značenja. Usporedno s *l > r* u bokeljskim govorima (v. dalje), u današnjemu talijanskom deminutivni je sufiks *-ello* (Dardano; Trifone 1997: 538).

¹¹¹ Čovjek bijele kose (ili vol, v. gore).

¹¹² Ili prema Ušan – nadimak, v. gore.

¹¹³ V. gore – teško je razlučiti osobno ime od nadimka u davna vremena.

¹¹⁴ Toponim *Mrkovi* postoji u Luštici, poluotoku preko puta Tivta, što bi vjerojatno bilo prema Mrki ili prema Mrko (nemamo podataka kako se izgovara).

¹¹⁵ Za hipokoristike i izvedena imena v. dalje.

imenima. Poslije su se mijenjala i preinačivala sufiksacijom, npr. *Vukac, Vukoje, Lozan ...*

2) *složena*; od dvaju leksema, temeljnih imena, apelativnoga, pridjevnoga, glagolskoga i imenskoga postanja; s pomoću različitih formanata: prefikasa, negacija (npr. *Brzonja, Nebrat, Ostoja ...*). Česti su imenski morfemi u prvome dijelu: *bijel, blag, bog, bolji, bran, brat, črn, cvět, čedo, čudo, dika, dobar, dom, drag, duša, god, goj, gradi, hod, ini, jar, jezd, kaz, kraj, lěp, ljub, ljud, ljut, moj, nih, rast, sebe, skor, slava, stan, stoj, strad, straž, stroj, sav, svet, tih, tvrd, veći, veli, viši, vit, vlast, valj, zemlja, zvan, želja, žit*¹¹⁶ (Šimunović 2009: 143–145).

U tu skupinu išlo bi osobno ime *Mrkoje* (> Mrković), a moglo bi ići ime (osobno) *Belan*, ako nije tvoreno skraćivanjem dvočlanoga imena, v. dalje. *Bjelan* je prema Maretiću (1886, knj. 81: 89) osobno ime tvoreno sufiksom *-an*.

3) *pokraćena* (izvedena) imena; kraćenjem složenoga imena za slog ili dva i dodavanjem sufikasa, deminutivi i hipokoristici, od početka zahvaćala su svetačko-biblijska imena

a) pravi i nepravi hipokoristici s prvim članom složenih imena (npr. Radoslav > *Rad-* > Radoš), u tu skupinu spadaju monofornna imena s osnovnim karakterističnim konsonantima:

-n-: *Pean, Belan*¹¹⁷

-š-: *Radoš*¹¹⁸

-c-: *Stanica*

-k-: *Boško, Petko*.

b) Izvedenice od samotvornih imena (npr. Vuk > *Vuksan*);¹¹⁹

4) imena s regresivnom tvorбом (dobivena kraćenjem), tzv. gramatički tip hipokorističnih imena (hipokoristici na *-a, -e, -o* i imena pokraćena, tj. pravi hipokoristici); u tu skupinu spadaju dakle monofornna imena s osnovnim vokalom:

-a-: *Mara*

-o-: *Đuro, Boško, Krsto, Tripo, Gvero*,¹²⁰ *Maro*¹²¹ (Šimunović 2009: 149, 151, 154).

U treću i četvrtu skupinu svrstali smo i hipokoristike svetačkih, biblijskih ime-

¹¹⁶ v. Maretić 1886, knj. 81: 137.

¹¹⁷ Ako je od složenoga slavenskog ili romanskoga osobnog imena, v. dalje. Od muških osobnih imena tvore se u Boki i »nijansirani« hipokoristični oblici na: *-an, -en, -on, -un, -in i -il*, npr. *Bilan* (Čulić 1996: 166). Zanimljiv je taj ikavski lik, v. gore.

¹¹⁸ »Prilično je mnogo prezimena sa sufiksom *-š-*: ...Radoš ... Sufiksi tipa *-š-* pripadaju najproduktivnijim sufiksima slavenskih osobnih imena« (HP 377).

¹¹⁹ Iako to osobno ime (< hipokoristik) može ići pod *a*, s karakterističnim konsonantom *-n-*, ako se uzme da je nastalo kraćenjem osobnoga imena *Vuksav* + sufiks *-an* (v. gore).

¹²⁰ Ako se tumači od osobnoga imena *Guerrino*, v. dalje.

¹²¹ Ako je prezime Marić od muškoga hipokoristika.

na, odnosno hipokoristike imena neslavenskoga podrijetla (barem zbog slavenskoga, manje ili više prepoznatljiva, sufiksa). Dakako, u prvu bi skupinu onda išla osnovna svetačka imena (npr. *Andrija*).¹²²

Dakle prezimena su s hipokorističnom osnovom (pravih i nepravih hipokoristika): Bošković (bisilabno kraćenje imena *Božidar*, *Božislav* te dodavanje sufiksa *-ko*), Perezić (*Petar* > *Pera* + sufiks *-ez* ili *-eza*),¹²³ Marić (bisilabno kraćenje imena *Marija* + sufiks *-a* ili *-o* > *Mara*, *Maro*), Petković (monosilabno kraćenje imena *Petar* + sufiks *-ko*), Pean (monosilabno kraćenje imena *Petar* + sufiks *-an*), Belan (ako je hipokoristik slavenskoga, dvočlanoga, osobnoga imena, npr. *Belislav*, ili romanskoga, npr. *Belizar*;¹²⁴ *Bel-* + sufiks *-an*), Staničić (*Stanislava* > *Stana* + sufiks *-ica*),¹²⁵ Tripović (monosilabno kraćenje imena *Tripun* > *Trip-* + sufiks *-o*), Đurić (monosilabno kraćenje imena *Đurađ* > *Đur-* + sufiks *-o*), Vuksanović (*Vuk* + sufiks *-san*, a prema Maretiću (1886., knj. 82: 89) to je od ženskoga složenog imena *Vuksava* (*Vukosav*) > *Vuksav* > *Vüksan*, odnosno *Vuks-* + *-an*, 1886., knj. 81: 139, 142; knj. 82: 92; prema Putancu riječ je o bisilabnom kraćenju imena *Vuksav* pri čemu je »zaostao jedan slog od drugog dijela dvočlanog imena«; Putanec 1976: X), Krstović (*Kristofor?*, v. niže, > *Kristo* > *Krsto*), Radošević (bisilabno kraćenje imena *Radoslav* > *Rad-* + *-oš* > *Radoš*), Gverović (ako je od osobnoga imena *Guerrino*, v. dalje; bisilabno kraćenje, *Guerr-* > *Gver-*, + sufiks *-o* ili kraćenje, ispuštanje sloga *-in-*).

Sva, ili gotovo sva, prezimena čuvaju načelno mjesto naglasaka, a i kvantitetu, i ona stranoga podrijetla prema stranome naglasnom obrascu¹²⁶ (intonacija je u ovome govoru irelevantna, odnosno ne postoji razlikovanje, osim u slučaju doseljeničkoga prezimena *Marić*, a i to potvrđuje ono što se želi reći), osnov-

¹²² Šimunovićeve je podjela samo prema narodnim osobnim imenima, dok Putančeva zahvaća sve mogućnosti nastanka osobnoga imena. Putančeve točke f i g (v. gore) obrađene su zbog jednostavnosti pod Šimunovićevim točkama 3 i 4.

¹²³ v. gore

¹²⁴ v. dalje

¹²⁵ Stanica je zapravo hipokoristik hipokoristika, s time da Stanica, za razliku do Stane, ima deminutivno značenje. Ako je pak od muškoga imena, onda je ovakav razvoj: *Stanislav* (*Stanimir*) > *Stano* (*Stan-*) > *Stanica* ili *Stanislav* (*Stanimir*) > *Stan-* (*Stano*) + *-iša*.

¹²⁶ Prezimena talijanskih doseljenika uglavnom se uklapaju u izgovor, kratak ili dug, talijanskih općih imenica. Od toga obrasca odstupa prezime Gverović prema kvantiteti, i Lanceroti, ako nije bio udvojen konsonant t. (Jernej 1988: 13–14) (Usp. Lipovac Radulović 2004: 116 – *gvèra* ‘rat; svađa’) No pitanje je kako su se izgovarala ta prezimena u govoru odakle potječu. Prema Muljačiću (1972: 273) kvantiteta nije fonološke prirode u talijanskome jeziku. Prema mjestu naglasaka odstupa ju možda prezimena Fažo i Pinjatić, v. dalje. U tim dvama slučajevima moguće je razlikovanje apelativa od prezimena (< nadimka). Prezime Fažo uklapa se u načela naglašivanja talijanskoga standardnog jezika, no gdje god se javlja posuđeni lik (*fažo*, *fažol*, *fažola*) riječi *fasol*, *fasiol* naglasak je dugosilazni na vokalu *o* (Skok 1971., s. v. *bažulj*; v. bilješku 147).

ne riječi:¹²⁷ *Vüksanović* (*Vüksan*, tj. *Vüksan*), *Pètković* (< *Pètko*), *Máric* (< *Máro*, *Mára*), *Gvêrović* (?),¹²⁸ *Ödžić* (< *hòdža*, *òdža*), *Pèan* (< *Pèjan*, *Pèjan*),¹²⁹ *Stàničić* (< *Stànica*), *Pìnjatić* (< *pinjāta*¹³⁰ ‘lonac’ u arealu), *Fāžo* (ako je prema nazivu biljke *fasiol*, *fasol*; ili pak *fasa*),¹³¹ *Trīpović* (< *Trīpo*), *Gòlub* (< *gòlub*), *Mřković* (< *Mřkoje* < *mřk*), *Ěrceg* (< *hèrceg*, tj. *ěrceg*), *Bèlan* (< *Bèlan*, tj. *Bèlan*; ako je od jata), *Lanceròti* (?), *Křstović* (< *Křsto*), *Rādošević* (< *Rādoš*, tj. *Rādoš*), *Škanāta*, *Bòšković* (< *Bòško*), *Sīndik*,¹³² *Āndrić* (< *Āndrijić*,¹³³ tj. *Āndrijić*, < *Āndrija*, tj. *Āndrija*), *Ūsanović* (*Ūsan*, *Ūšan* < *ūsan*, *ūsna*; *ūho*). Stoga je vrlo vjerojatno da su prezimena *Đurić*, *Pèzezić* tvorena od muških osobnih imena (< hipokoristika) *Đūra*, *Pèra*¹³⁴ (u arealu su zabilježena takva imena, npr. *Jōza*, *Pèša*, *Drāga*, *Đòka*, kao i ženska osobna imena takva naglasaka, npr. *Āndra*, *Ānda*; Pešikan 1965: 134, 220, 235, 236, 266).¹³⁵ »Zadržavanje naglasaka osnovne riječi u prezimena značajka je štokavskoga areala koji se prostire od Sandžaka, preko Crne Gore, Hercegovine, Dalmacije do Like« (Nosić 1998: 98).

¹²⁷ U arealu postoje osobna imena, hipokoristici prenesena naglasaka i neprenesena, npr. *Pèrò* i *Pèro* (Pešikan 1965: 134). Tivatska su osobna imena (> prezimena) načelno prenesena naglasaka, v. gore.

¹²⁸ Da je to prezime samo u Tivtu toga naglasaka (v. dalje), mogli bismo tvrditi da se naglasak osnovne riječi (nadimka ili pak hipokoristika) ustalio u tivatskome govoru prema drugim dvosložnim riječima toga tipa, pri čemu je $\hat{\text{~}}$ isto što i $\acute{\text{~}}$ u novoštokavskim govorima.

¹²⁹ Mislim da su ovdje moguća dva naglasna lika u krajevima u kojima se razlikuje silazni od uzlaznoga naglasaka, u Tivtu je to irelevantno.

¹³⁰ Lipovac Radulović 2004: 262, iako je u jugoistočnome dijelu Boke kotorske zabilježen i akuzativni oblik *pìnjatu*. Dakle moguće je prenošenje naglasaka još u apelativu.

¹³¹ Ako se pođe od toga da je prezime Fažo od etnika, valjalo bi pretpostaviti lik *fasano* (< *Fasana*) s naglaskom na drugome slogu, a teško da će se, među ostalim, reducirati naglašeni slog (usp. bresciano > Brešan, Bèrgamo > Bergan). Usto je redukcija vokala češća od redukcije slogova.

Pitanje je razlikuje li se to prezime i prezime Pinjatić prema mjestu naglasaka (v. bilješke 99, 147) jer je mjesto naglasaka u talijanskome načelno slobodno (Muljačić 1972: 271), iako većina talijanskih riječi ima naglasak na penultimi (Jernej 1988: 13). Naravno, pitanje je kako se izgovaralo prezime Fažo, na primjer, na venetskome. S obzirom na prezime Pinjatić veća je vjerojatnost da je prvi nositelj bio netalijanskoga podrijetla.

¹³² Jedino je u ovome primjeru moguć različit naglasak od apelativa (iako je moguće da je i apelativ toga naglasaka, valjalo bi imati potvrdu s terena), radi razlikovanja. U Skoka, Klaića, ARJ-u nalazimo lik *sīndik*.

¹³³ Čuva se i dužina od kontrakcije, iako sam čuo da je ispitanik to prezime izgovorio i s dugosilaznim naglaskom, što može biti prema hipokoristiku *Āndro* i prezimenima takva postanja.

¹³⁴ Pritom treba imati na umu i da je, na primjer, pri *Pèro* > *Pèrez* moglo doći do kraćenja sloga, npr. dijete > djetić.

¹³⁵ Subotić (1987: 58) osobno ime Jora iz susjednoga Grblja zapisano u 15. stoljeću, v. gore, transliterira kao Đura, ali upućuje na njegovu upitnost.

Prezimana s obzirom na jezično podrijetlo

Prezimana prema jezičnome podrijetlu možemo podijeliti na one idioglotskoga postanja i na one aloglotskoga postanja. Prezimana aloglotskoga postanja u nas su znatna. U primorju su uglavnom talijanskoga podrijetla (Šimunović 2009: 176). U vezi s prezimenom stranoga podrijetla treba obratiti pozornost na dvije pojedinsti: prvi nositelj mogao je biti stranac ili ga je mogao dobiti tko kao nadimak osobe ili obitelji. Etimološko podrijetlo prezimana prema nekom jeziku ne mora biti u vezi s etničkim podrijetlom svih njegovih nositelja (Putanec 1976: XIII; PINUI, III: VIII). S obzirom na to da je jugoistočni dio Boke kotorske bio dugo pod Mlečanima (1420. – 1797.), a bilo ih je i prije ondje odnosno s područja današnje Italije (v., npr. Čulić 2001: 155, 156), jasno je da možemo očekivati određen broj prezimana podrijetlom iz talijanskoga, doseljeničkih i onih stečenih.

S obzirom na jezično podrijetlo prezimana »staroga Tivta« možemo podijeliti u dvije temeljne skupine – hrvatsku (slavensku)¹³⁶ i mletačku (talijansku, romansku). U prvu bi spadala prezimana: *Vuksanović, Staničić, Golub, Mrković, Belan*,¹³⁷ *Radošević, Bošković, Usanović*. Prvoj skupini, ili međuskupini, mogla bi se pridružiti i ona od svetačkoga imena, jer su rano ušla u naš jezik, s domaćim sufiksom: *Perezic*,¹³⁸ *Petković, Tripović, Marić, Pean, Krstović, Andrić, Đurić*.¹³⁹

¹³⁶ Idioglotskoga postanja.

¹³⁷ Ako se tumači od jata.

¹³⁸ Iako je ovdje riječ i o elementu stranoga, arbanaškoga, podrijetla, *-ez*. (Šimunović izvodi *Perezic* albanskim deminutivnim nastavkom *-ez*, HUP 233, a v. i HP 131.)

¹³⁹ Svetačka imena od kojih su nastala prezimana mogli bismo načelno podijeliti u tri skupine: a) grčku: Marija (Marić), Krsto (Krstović), Andrija (Andrić), Đurađ (Đurić); b) grčko-latinsku: Petar (Perezic, Petković, Pean); c) grčko-latinsku-talijansku: Trifun (Tripović). (v. dalje)

Šimundić (2006., s. v.) tumači Petar od lat. Petrus, što je od grč. Pétros 'kamen, hrid'. Đuro od Đurađ, što je prema grč. *Geōrgios* 'koji obrađuje zemlju' < *geōrgós* 'zemljodjelac, ratar'. Andrija je od grč. *Andréas* 'koji je hrabar', prema *andreios* 'hrabar, muževan'. Marija od grč. *María*, što je od hetitskoga *Marya* 'koja je kao koplje', izved. od *mari* 'koplje'. Trifun od grč. *Trýphōnos* 'koji živi u raskoši', prema *trypháo* 'živjeti u raskoši' (v. Stjepčević, gore, koji izvodi iz latinskoga/talijanskoga, jer možda je jezik posrednik talijanski). Hipokoristik/ime Krsto izvedivo je iz više imena, s istom osnovom, ili izravno od imenice krst prema grč. *Christós* 'namazan, pomazan'; Krist. Prema toj osnovi, samo s različitim formantima, moguće je dobiti i hipokoristik/ime Krsto od Krstivoj/e, Kristivoj/e, Krstosije, Krstonije, Kristačije, Krstan, Krstibor, Krstiljub/Krstoljub, Krstimir/Krstomir, Krstislav/Krstoslav, Kristifor/Kristofor (prema grč. *Christóphoros* 'koji je nositeljem pomazanika, Krista'; Krist i *phérō* 'nositi, trpjeti'). Moguće je tumačiti i preko latinskoga posrednika iz imena Kristijan prema lat. *Christianus* 'kršćanski, pomazanički'. Dakle to bi ime/hipokoristik moglo ići u dvije skupine: u grčku i latinsku (ili miješanu grčko-slavensku, s obzirom na ime sa slavenskim formantima, ali ipak s grčkim prvim, temeljnim, dijelom).

Zanimljivo je da su i neka druga prezimana kojima se ovdje bavimo, nastala od osobnih imena, izvediva iz drugih osobnih imena. U prezimenu Belan svakako je zanimljiv ekavski refleks jata na (i)jekavskome području, ako se tumači da je to ime nastalo od pridjeva *běl* + sufiks *-an*. Može se možda tumačiti kao ostatak stare vrijednosti jata u tome prezimenu (< imenu) (U MC-u nalazi se i

U drugu međuskupinu, između druge i prve prema svojim obilježjima, spadala bi prezimena sa stranom osnovom i domaćim sufiksom: *Gverović*, *Pinjatić*, a drugu skupinu činila bi prezimena: *Fažo*, *Lanceroti*, *Škanata* (ta su tri prezimena načelno oblikom, i naglaskom, preuzeta iz talijanskoga jezika) i ostala aloglotska prezimena: *Sindik*, koje je iz grčkoga preko latinskoga,¹⁴⁰ zatim *Erceg*, koje je iz nje-mačkoga preko mađarskoga, i *Odžić*, koje je turskoga podrijetla, a to je izuzetak

osobno ime Uteha, koju, upravo u tom liku, navodi Putanec kao jedno od najstarijih osobnih imena, v. gore.), jer jat je, na primjer, u vrijeme MC-a vjerojatno bio u procesu raslojavanja (u 13. stoljeću odnosno u 14. stoljeću prvi su potvrđeni primjeri s »gotovom« zamjenom jata, za (i)jekavsko područje navodi se posljednje desetljeće 14. st., tj. 1399., Dubrovnik, a štokavsko ikavsko područje prije je zastupljeno većim brojem ikavizama, krajem 13. stoljeća, kao i potpunom zamjenom jata, prva polovina 14. st.; v. dalje i gore, Brozović; Ivić 1988: 9). No može se tumačiti i da je to ime (pa prezime) nastalo kao hipokoristik osobnog imena. Šimundić pod likom Belan navodi mogućnost hipokoristika od Abel, što je od grč. *Ábelos*, a to od hebrejskog *Hébnel* 'povjetarac, ispraznost'. Dakako moguć je hipokoristik i ekavskih imena: Belimir/Belomir, Belislav/Beloslav, Belisav (prema prid. bijel). No moguć je i hipokoristik imenâ Belisarij/e, što je od grč. *Belisários* (misli se da je izvedeno od im. *Bélos* 'strijela, koplje; grom'), a inačice su i Belizar, Belizarij/e, Belizarij/e. Za Belizarij/e stoji da je od lat. *Belisarius*, a da je »glas s > ž« primljen iz talijansko-venetskoga izgovora (kao i *fasol*, *fasiol* > Fažo, a v. dalje za dočetno *l*), ali upućuje na Belisarij (kao i druge inačice). No moguće je i da je, što je vjerojatnije, od talijanskoga imena Belisario, a to od latinskoga Belisarius, a dalje od grčkoga lika (na skraćenu osnovu *Bel-* dodan je slavenski hipokoristični sufiks *-an*). Moguća su i ukrižavanja stranih i domaćih likova. »Kod imena koja slično zvuče, usled slivanja koje se vrši između dela, često je teško reći da li pripadaju jednom ili drugom narodu, da li je reč, npr., o kakvoj sl. Biela ili kakvoj tal. Bella, ili kod porodičnih imena, da li Bellecii, Belleçe, vode svoje prezime od kakvog rimskog Bellicius ili od kakvog Slovena Bielac.« (Jireček 1962: 77–78, 149) Prema Čulić (1996: 166) pri tvorbi antroponima bio je moguć utjecaj romanskih jezika, tj. moguća su bila ukrižavanja, hibridni oblici, i s obzirom na sufikse. Ona navodi (1996: 110) primjer Bellos (Beloš) kao hipokoristični oblik nastao pri romanizaciji osobnih imena, a najčešći su završetci pritom: *-ellus*, *-ulus* ili *-olus*; *-ulinus*, *-olinus*, *-ellos*, *-ella*, *-usius*, *-ussus*. Moguće je pak da ime Radoš u Boki kotorskoj nije izvorno slavenski, nego da je prevedeno od latinskoga Felix, kako to tvrdi Čulić (1996: 111, 132), čije su prevedene inačice u idućim stoljećima bile češće, kao što su se i druga imena prevodila s romanskih jezika na slavenske. Iako Jireček tvrdi obratno: da su slavenska imena prevodena na latinski, npr. Radoslav, Radivoj, Radič, Ratko → Alegrettus (Jireček 1962: 77). U MC-u II (v. kazalo) Bellosius se prevodi Beloš. Ime Bellus zabilježeno je u Kotoru 1221. (Jireček 1962: 149), a to ime javlja se i kao Bel (Paulus Bel de Driuasto, što je grad u blizini Crne Gore). Usp. i Bello gore.

Od osobnih imena postanak je tumačljiv i nekim prezimenima koja se češće tumače nadimačkim postanjem, npr. Gverović može biti prema osobnome imenu Gvero < Gverino, što je pak od talijanskoga Guerrino, a to od Guarrino, od njem. *Warin*, skraćeno od *Waringari*, *Warinhari* (u osnovi je *waran* 'branitelj'). Naravno, moguće je da je do tvorbe hipokoristika došlo u talijanskome, jer nalazimo u Kotoru i Budvi (v. gore) prezimena: Zuane Gvera (Guerra), Attil(i)o Guerra (ako nisu apelativnoga postanja). Nalazimo i Vincenzo Guerin, v. dalje, što je vjerojatno patronim sa sufiksom *-in*, ali može upućivati i na lik od osobnoga imena ovdje spomenuta.

¹⁴⁰ *Syndikos* > *syndicus*. Prezime Sindik vjerojatno nije izravno iz grčkoga, a Grci jesu obitali na tim prostorima. (Dakle to je uvjetno romanizam.) I prezime Pean moglo bi se tako promatrati, odnosno drugačije tumačiti (što nije vjerojatno, ali spomenimo): prema grecizmu *pēān* (što je prema grčkome *paían* – poklik radosti; liječnik bogova u Homera) u značenju 'pobjednička popijevka; zanosna pjesma zahvalnica; hvalospjev i dr.' (Klaić 1979., s. v. *pean*)

jer jugoistočna Boka kotorska nikad nije bila pod Turcima,¹⁴¹ što znači da su stanovnici doseljeni s područja nekadanjega Otomanskoga Carstva.

I strana se prezimena mogu podijeliti kao i naša. Dije se u nekoliko skupina: a) osobno ime u funkciji prezimena; b) etnonimska i etnička prezimena; c) nadimačka prezimena; d) prezimena po zanimanju; e) prezimena patronimnoga postanja (Šimunović 2009: 176).

Među današnjim talijanskim prezimenima nalazimo u De Feliceovu kazalu (*I cognomi italiani*): *Guerra, Guerriero, Guerrini; Fasani, Fasano, Fasce, Fasolato, Fassi, Fassio, Fazio; Pignataro, Pignatelli, Pignatta* Tav. C, *Pignone, Lanza* Tav. C, *Lanzani* (De Felice 1980: 369, 363, 383, 371).

No nalazimo i prezime *Peano* (De Felice 1980: 382), pa bi se moglo i prezime *Pean* tumačiti (i) talijanskim podrijetlom (*Pean* < *Peano*, baš kao *Bergan* < *Bergam* < *Bergamo*); kao i prezime *Peressi* (De Felice 1980: 382).¹⁴² Prezimena na *-ić* talijanizirana su tijekom fašizma najčešće zamjenom sufiksa *-ić* talijanskim sufiksom *-i*, stoji u *Prezimenima i naseljima u Istri*, knj. III: XII (možda tako i *Peressi?*); kao talijanizirano prezime bilježe *Peressa* (PINUI, III: XIII). Ako je prezime *Peressi* talijanizirano u Istri, a završavalo je na *-ić*, pitanje je je li onda riječ i o talijaniziranome slavenskom prezimenu i u Italiji (kako vidimo) ili o doseljenicima iz Istre i drugih krajeva, gdje su obitavali Slaveni. Kako je refleks jata na području Tivta (i)jekavski, moglo bi se i prezime *Belan* tumačiti nekim talijanskim likom, npr. *Bellani*, kao možda *Belanić* – *Bel(l)ani*, ili je *Belanić* > *Bel(l)ani* analogno mogućemu *Perezić* > *Peressi*, v. dalje.¹⁴³

U Istri nalazimo neka slična prezimena talijanskoga podrijetla: *Pignaton, Lanzetta* u Rovinju, *Fazio*,¹⁴⁴ *Fasiol* u Puli (s prezimenom *Fasiol* moglo bi biti u srodstvu prezime *Fažo* jer se isto piše i imenica /*fasiol, fasol, ven.*/, od koje je nastalo dijalektno *fažol*, pa se vjerojatno i isto ili slično izgovaraju), *Lanzotti* u Vrsaru, *Lanza* u Umagu, *Lancia* u Balama, *Lanča (Lanza)* u Valalti (PINUI, v. kazalo).

U Istri i Lošinju i blizim otocima nailazimo i na prezimena (uz spomenuta): *Guerra, Lanča, Lanča (Lanza), Lanza, Lanzelotti*,¹⁴⁵ *Lanzetta, Lanzotti, Lanca, Lan-*

¹⁴¹ V., npr. Čoralić 2007: 10, 23. Iako nije nikada bila pod Turcima, ne znači da nije bilo turških upada, kao i drugdje u primorju, na primjer 1665., i u Tivat (Zloковиć, M. 1965: 68). Kao, uostalom, na Hvaru i drugdje.

¹⁴² No tu nas, među ostalim, patronim *Perezin*, zabilježen u 18. stoljeću u Tivtu, navodi na drugo mišljenje (v. *Potvrde tivatskih prezimena*).

¹⁴³ No zanimljivo je da postoji primjer *Belac (Bellazzi)* (PINUI, v. kazalo), pa je riječ o duženju slavenskoga lika ili o kraćenju talijanskoga lika.

¹⁴⁴ To je vjerojatno hipokoristik osobnoga imena *Bonifazio*, no pitanje je kako se to izgovaralo na venetskome, na primjer.

¹⁴⁵ To može biti isto što i *Lanceroti*, samo što je došlo do zamjene likvida (*l* > *r*). U bokeljskim govorima postoje potvrde za *l* > *r* od talijanizama, npr. *rišipëra, lišipëra* (uz *rišipëla*) ‘crveni vjetar’ prema tal. *risipola, erisipela* (Lipovac Radulović 2004: 296, s. v. *rišipela*), a obratno je češće, pre-

ceti, Lancia, Peresini, Peressa, Peressin, ali *Pereša (Peresa), Pereša (Peressa), Pereša, Pignaton, Belanić (Belani), Belanić (Bellani), Belanić, Belanich, Bellani*.¹⁴⁶

Prema Šimunoviću talijanska su prezimena – najstarija u Europi. Neka, rijetka, nastala su u XI. stoljeću u Veneciji i drugim gradovima i širila se po gradovima istočne strane Jadrana. Najbrojnija su prezimena od etnika i od toponima u službi prezimena (Bergano) – u trećoj, najbrojnijoj, skupini koja su nastala kao pridjevak osobnome imenu (HUP 212–213).

Zaključak

Među tivatskim prezimenima najviše je patronima, odnosno metronima (pravih i nepravih), odnosno prezimena kojima se iskazuje krvna veza roditelja s djecom. Pravih je patronima više: *Vuksanović, Gverović, Radošević, Krstović, Bošković, Usanović, Mrković, Tripović, Petković*. Nepravi su patronimi: *Perezić, Marić, Odžić, Staničić, Pinjatić, Andrić, Đurić*. Od patronimnih prezimena dva su možda metronimna: *Staničić, Marić*. Među nepravim patronimima deminutivno-hipokoristično značenje mogla su imati prezimena: *Marić, Odžić, Pinjatić, Andrić, Đurić* (i možda manje *Përezić*). Transonomizirani nadimci u prezimena su: *Erceg* (prema službi, antonimnoga značenja, vjerojatno zbog karaktera), *Škanata* (veza nije posve jasna, možda prema izgledu), *Fažo* (prema biljci, iako veza nije posve jasna),¹⁴⁷ dok se prezimena *Sindik* i *Odžić* tumače u radu prema zanimanju. Jedno je prezime transonimizirano osobno ime: *Golub*. Jedno je prezime transonimizirani hipokoristik, i to kršćanskoga, svetačkoga imena: *Pean/Pejan* (< *Petar*), dok je prezime *Belan* ili hipokoristik kakva romanskoga imena tvoren slavenskim sufiksom *-an* (dakle hibridan oblik) ili je riječ o ukrižavanju slavenskih osnova tipa *běl-* i romanskih osnova i po postanju je vrlo staro.¹⁴⁸ Uvjetno se i to prezime može nazvati transonimiziranim hipokoristikom. Moguće je da je hipokoristik bilo i prezime *Andrić* (< *Andrijić*), pa u tome slučaju i njega treba promatrati kao transonimizirani hipokoristik. I hipokoristična prezimena mogla su imati patronimno značenje. Preko pojedinca nositelja toga hipokoristika označavala

ma Lipovac Radulović i vlastitim primjerima. (v. i *Potvrde tivatskih prezimena*) Usp. gore Lanzelottus/Lanzalottus.

¹⁴⁶ Je li *Belan* – *Bellani* nešto poput *Belac* – *Bellazzi*?

¹⁴⁷ Čini se vjerojatnije ovakvo tumačenje nego da je riječ o etniku. Kako je u tivatskome govoru, i bokeljskim jugoistočnim govorima, naziv za grah *fažola*, prema mojim podatcima i, npr. Lipovac Radulović 2004: 83, do promjene *l > o*, pa kontrakcije dvaju vokala, ili gubljenja *l* moglo je doći još ondje odakle su došli nositelji toga prezimena (prema predaji iz Istre) ili je do te promjene došlo u tivatskome govoru prema sustavu nakon doseljenja. Razlika je od apelativa i u naglasku (Skok 1971, s. v. *bažulj*) jer je naglasak dugosilazni na *o* gdje god se javljaju oblici *fažo, fažol, fažola*. Stoga je moguća distinktivna funkcija. No, unatoč tomu, vjerojatniji se čini nastanak od talijanskih riječi *fasa, faza, faggio, fažo* ‘bukva’ ukrižavanjem.

¹⁴⁸ Isključuje se mogućnost ekavskoga lika, v. gore.

se cijela obitelj, pa porodica. To vrijedi i za osobno ime – *Golub*. I neka prezimena nadimačkoga podrijetla mogla su imati isto značenje (v. gore).

Hipokoristična je osnova mnogim tivatskim patronimnim prezimenima, i to češće hipokoristika svetačkih imena, ali i narodnih: *Pera* (Perezić), *Petko* (Petković), *Maro/Maro* (Marić), *Tripo* (Tripović), *Krsto* (Krstović), *Đuro* (Đurić); *Vuksan* (Vuksanović), *Stanica* (Staničić), *Radoš* (Radošević), *Boško* (Bošković). U osnovi je jednoga patronimnoga prezimena osobno ime (profilaktične svrhe): *Mrkoje* (Mrković) i uvjetno *Stanica*.¹⁴⁹

Nadimačka je osnova u sljedećih patronimnih prezimena: *Gverović* (prema karakteru, od talijanskoga apelativa *guerra* najvjerojatnije, u bokeljskim govorima *gvëra*¹⁵⁰ ‘rat; svađa’), *Pinjatić* (prema izgledu, *pignatta*, *pignata*, u bokeljskim govorima *pinjãta*¹⁵¹ ‘lonac’), *Usanović* (prema izgledu, *usan*, *usne*).

Dakle najviše je tivatskih prezimena patronimnoga postanja, s hipokoristikom u osnovi, svetačkoga, češće, i narodnoga osobnog imena. Od transonimiziranih nadimaka i patronima s nadimačkom osnovom najčešći su motivi ljudski karakter i izgled, odnosno označuju najčešće službu, zanimanje.

Prema jezičnome podrijetlu tivatska prezimena uglavnom su slavenska (hrvatska) i, manje, talijanska, odnosno talijanske osnove ili talijanskoga lika, i ponešto drugoga stranog podrijetla, načelno onih jezika s kojima su Tivćani bili u doticaju. Prezimena nastala od svetačkih imena uglavnom su grčkoga podrijetla.

Prema tvorbi tivatska su prezimena uglavnom deonimna, i to s hipokoristikom u osnovi (narodnim ili svetačkim). Ti su hipokoristici pokraćene osnove na koje se dodavao sufiks. Najviše je stoga prezimena izvedeno, izvedene osnove, i to sufiksima. Sva su tivatska prezimena imenične osnove. Sufiksarno najplodniji je sufiks *-ović*, pa *-ić*, a zatim hipokoristični sufiks *-an*.

Etiološki ostaje ne posve jasno prezime *Lanceroti*. Osnova je vjerojatno *lanza* ‘lađa; koplje, stijeg’, ali daljnji oblik je sufiksarno i semantički neproziran.

Kao zaključna napomena može se reći da o prezimenima u Tivtu zasada možemo govoriti tek od 18. stoljeća i da tivatska prezimena odražavaju povijesna zbivanja i migracijska kretanja na tome području. S jakim slavenskim, pretkršćanskim slojem: *Vuksan*, *Golub*, *Mrkoje*, *Stanica* (zaštitničkim imenima; osnovama), *Boško*; zatim kršćanskim slojem, grčkoga i latinskoga podrijetla osobnih imenâ (*Krsto*, *Marija*, *Andrija*, *Petar*, *Đuro*) od kojih su nastala prezimena, a u kultnome osobnom imenu *Tripun* (> *Tripo*) vjerojatno i talijanskim posrednikom. Grčko-romanski sloj nalazimo i u prezimenu (onimiziranome apelativu) *Sindik*. Prezime *Belan* hibridnom formom najvjerojatnije odražava ukrižavanje slavenskih i

---

¹⁴⁹ Pitanje je je li *Stanica* imala profilaktičnu ulogu, za razliku od *Stane*.

¹⁵⁰ Lipovac Radulović 2004: 116.

¹⁵¹ Lipovac Radulović 2004: 262.

romanskih elemenata. Na vlaške korijene upućuje osnova *Rad-* u prezimenu *Radošević*, a arbanaški element sačuvan je u deminutivnome sufiksu *-ez* u prezimenu *Perezić*. Jak je i naknadni romanski (adstratni) utjecaj: *Lanceroti*, *Fažo*, *Škanata*, *Pinjatić*. Blizu graničnome području s Turcima zabilježen je i turski element, u prezimenu *Odžić*. Ponijevši naziv hercega od njemačkoga cara, Stefan Vukčić, vladajući dijelom Boke kotorske, ostavio je i trag, za taj kraj slaba adstratnoga jezika do 18., odn. 19. stoljeća, njemačkoga jezika posredovana mađarskim, u prezimenu *Erceg*.

Svojim patronimnim sastavom većim dijelom, odnosno tvorbom prezimena sufiksima *-ović/-ević* i *-ić* tivatska se prezimena uklapaju u hrvatsku (i slavensku)¹⁵² sliku najčešćih prezimena (Šimunović 2008: 249–250).

Literatura

- AIBK = STJEPČEVIĆ, IVO. 2003. *Arhivska istraživanja Boke Kotorske*. Perast / Kotor / Gornja Lastva: »Gospa od Škrpjela« / Hrvatska gospodarska komora / Kulturno zavičajno društvo »Napredak«.
- BASSO, WALTER; DURANTE, DINO. 2000. *Nuovo dizionario veneto-italiano etimologico – italiano-veneto*. Villanova del Ghebbo: CISCRA.
- BOGOJEVIĆ-GLUŠČEVIĆ, NEVENKA. 2009. Statutarni propisi o stanovništvu srednjovjekovnog Kotora. // *Hrvatsko-crnogorski dodiri/Crnogorsko-hrvatski dodiri: identitet povijesne i kulturne baštine crnogorskog primorja*. Zbornik radova., Zagreb, 185–213.
- BROZOVIĆ, DALIBOR; IVIĆ, PAVLE. 1988. *Jezik srpskohrvatski/hrvatskosrpski, hrvatski ili srpski*. Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod »Miroslav Krleža«.
- CORNELIUS, FLAMINIUS (CORNER, FLAMINIO). 1759. *Catharus Dalmatiae Civitas in Ecclesiastico & Civili Statu Historicis documentis illustrata, Accedit Episcoporum Methonensium & Coronensium Series expurgata*, Patavii.
- ČOLAK, NIKOLA; MAŽURAN, IVE. 2000. *Janjevo, sedam stoljeća opstojnosti Hrvata na Kosovu*. Zagreb: Udruga Janjevo – Matica hrvatska.
- ČORALIĆ, LOVORKA. 2007. *Iz prošlosti Boke – odabrane teme*. Samobor: Meridijani.
- ČORALIĆ, LOVORKA. 1993. Prisutnost doseljenika sa istočnojadranske obale u Veneciji od XIII. do XVIII. stoljeća. *Radovi zavoda za hrvatsku povijest*, 26, Zagreb, 39–78.
- ČREMOŠNIK, GREGOR. 1922. Kotorski dukali i druge listine. *Glasnik Zemaljskog muzeja u BiH*, 34, Sarajevo.
- ČULIĆ, GRACIJELA. 1985. *Antroponimi i toponimi u objavljenim arhivskim dokumentima Boke Kotorske*. Magistarski rad. Dubrovnik.

---

¹⁵² Među ostalim, Bokom su kratko vrijeme upravljali i Rusi (AIBK 364).

- ČULIĆ, GRACIJELA. 1996. *Antroponimija Boke Kotorske*. Podgorica – Kotor: Univerzitet Crne Gore – Fakultet za pomorstvo.
- ČULIĆ, GRACIJELA. 2001. Srednjovjekovna antroponimija Boke kotorske u svjetlu sociolingvističkih promjena u regiji. *Dubrovnik*, 12/2, Dubrovnik, 148–160.
- ČULIĆ, GRACIJELA. 2009. Onomastičke potvrde italo-slovenskih demografskih kontakata u južnoj Italiji. // *Ime – znak života*. Kotor: Pomorski muzej Crne Gore, 139–174.
- ČUPIĆ, DRAGO. 1979. Prezimena sa sufiksom *-ac/-ica* u crnogorskoj antroponimiji. *Onomastica Jugoslavica*, 8, Zagreb, 93–99.
- DARDANO, MAURIZIO; TRIFONE, PIETRO. 1997. *La nuova grammatica della lingua italiana*. Bologna: Zanichelli Editore.
- DEANOVIĆ, MIRKO; JERNEJ, JOSIP. ¹⁴2002. *Talijansko-hrvatski rječnik*. Zagreb: Školska knjiga.
- DE FELICE, EMILIO. 1980. *I cognomi italiani, Rilevamenti quantitativi dagli elenchi telefonici: informazioni socioeconomiche e culturali, onomastiche e linguistiche*. Bologna: Società Editrice il Mulino.
- DZ = *Diplomatički zbornik Kraljevine Hrvatske, Dalmacije i Slavonije* (Codex diplomaticus regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae) [prir. Tadija Smičiklas]. Zagreb: JAZU, sv. II., 1904.; sv. III., 1905.; sv. IV., 1906.; sv. V., 1907.; sv. VI., 1908.; sv. XII, 1914.; sv. XV, 1934.
- DZ = *Diplomatički zbornik Kraljevine Hrvatske, Dalmacije i Slavonije*, HAZU – HDA, Dodaci, sv. I, Listine godina 1020. – 1270., Zagreb, 1998.
- DZ = *Diplomatički zbornik Kraljevine Hrvatske, Dalmacije i Slavonije*, HAZU, Dodaci, sv. II, Listine godina 1271. – 1309., Zagreb, 2002.
- HP = ŠIMUNOVIĆ, PETAR. ³2006. *Hrvatska prezimena*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
- »Hrvati Boke kotorske«, Posebno izdanje, *Zbornik Pomorskog muzeja Orebić* [ur. S. Obad], Orebić, 2003.
- HUP = ŠIMUNOVIĆ, PETAR. 2008. *Hrvatska u prezimenima*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
- JERNEJ, JOSIP. ⁴1988. *Konverzacijska talijanska gramatika*. Zagreb: Školska knjiga.
- JIREČEK, JOSEF KONSTANTIN. 1962. Porodična imena i nadimci iz staroromanskih gradova Dalmacije od 1000–1500. god. // *Zbornik Konstantina Jirečeka*, II, Beograd, 237–358.
- JIREČEK, JOSEF KONSTANTIN. 1962. Vlastita imena. // *Zbornik Konstatina Jirečeka*, II, Beograd, 142–237.
- KAPETANIĆ, NIKO; VEKARIĆ, NENAD. 1998. – 1999. *Stanovništvo Konavala*, I–II. Dubrovnik: Zavod za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku.

- KOJIĆ, BRANISLAV. 1953. Gornja sela na Poluostrvu Vrmcu. // *Zbornik izveštaja o istraživanjima Boke Kotorske I*, Spomenik SANU, 103, Beograd, 179–193.
- KŽSK = KOVLJANIĆ, RISTO; STJEPČEVIĆ, IVO. ²2003. *Kulturni život staroga Kotora (XIV – XVIII vijek)*. Perast / Kotor / Gornja Lastva: »Gospa od Škrpjela« / Hrvatska gospodarska komora / Kulturno zavičajno društvo »Napredak«.
- LISAC, JOSIP. 2003. *Hrvatska dijalektologija 1., Hrvatski dijalekti i govori štokavskog narječja i hrvatski govori torlačkog narječja*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
- LIPOVAC RADULOVIĆ, VESNA. ³2004. *Romanizmi u Crnoj Gori, jugoistočni dio Boke Kotorske*. Novi Sad: MBM-plas.
- Listine o odnošajih između južnoga slavenstva i Mletačke Republike, knjiga IX, od godine 1423. do 1452.* [ur. Š. Ljubić], Monumenta spectantia historiam Slavorum meridionalum, Zagreb: JAZU, 1890.
- LUKOVIĆ, NIKO. 1951. *Boka kotorska, Kulturno-istoriski vođ*. Cetinje: Narodna knjiga.
- MARETIĆ, TOMO. 1886. O narodnim imenima i prezimenima u Hrvata i Srba. *Rad JAZU*, 81, Zagreb, 81–146.
- MARETIĆ, TOMO. 1886. O narodnim imenima i prezimenima u Hrvata i Srba. *Rad JAZU*, 82, Zagreb, 69–154.
- MAŽIBRADIĆ, ANITA. 2007. Tivat kroz vjekove. *Hrvatska revija*, VII/2, Zagreb, 44–48.
- MC = *Kotorski spomenici, I–II*. [prir. Antun Mayer]. Zagreb: JAZU. 1951. – 1981.
- MIHAJLOVIĆ, VELIMIR. 2002. *Srpski prezimenik*. Novi Sad: Aurora.
- MILOŠEVIĆ, ANTON. 1934. Boka kotorska i borba za ujedinjenje. *Nova Evropa*, 27/3–4, Zagreb, 116–121.
- MILOŠEVIĆ, ANTUN. 1916. Stari kotorski arhiv u Zadru. *Vjesnik Kr. Hrvatsko-slavonsko-dalmatinskoga zemaljskog arkiva*, 18, Zagreb, 233–264.
- MILOŠEVIĆ, MILOŠ I. 1958. Primjer kreditiranja bokeljske pomorske privrede XVIII vijeka. *Godišnjak Pomorskog muzeja u Kotoru*, VII, Kotor, 73–81.
- MILOŠEVIĆ, MILOŠ. 1970. Prilozi problematici kopnene trgovine poslije osvajanja Herceg-Novoga i okoline od Turaka 1687. godine. *Boka*, 2, Herceg Novi, 83–119.
- MILOŠEVIĆ, MILOŠ. 2003. *Pomorski trgovci, ratnici, mecene, Studije o Boki Kotorskoj XV – XIX stoljeća*. Beograd / Podgorica: Equilibrium / CID.
- MILOVIĆ, ĐORĐE. 2009. *Boka kotorska u doba Venecije, Na izvorima mletačkih arhiva*. Split: Književni krug.
- MULJACIĆ, ŽARKO. ²1972. *Opća fonologija i fonologija suvremenoga talijanskog jezika*. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu.
- NAKIĆENOVIĆ, SAVA. 1913. Boka, Antropogeografska studija. *Srpski etnografski zbornik*, 20, Beograd, 189–632., 832–911; pretisak 1986., Herceg Novi: Arhiv.

- NOSIĆ, MILAN. 1993. Tvorba andronima, patronima i metronima u zapadnoj Hercegovini. *Folia onomastica Croatica*, 2, Zagreb, 47–55.
- NOSIĆ, MILAN. 1998. *Prezimana zapadne Hercegovine*. Rijeka: Hrvatsko filološko društvo.
- NOVAK, SLOBODAN PROSPEROV. 2011. *Boka kotorska, od kampanela do kampanela*. Zagreb: AGM.
- PASINOVIĆ, MILENKO M. 2005. *Hrvati u Crnoj Gori, s posebnim osvrtom na Boku kotorsku i drugu polovicu XX stoljeća*. Kotor / Rijeka: HGDCG / Adamić.
- PEŠIKAN, MITAR B. 1965. Starocrnogorski srednjokatunski i lješanski govori. *Srpski dijalektološki zbornik*, 15, Beograd, 1–297.
- PINUI = *Prezimana i naselja u Istri* [prir. J. Bratulić, P. Šimunović], I–III. Pula / Opatija / Rijeka / Rovinj: Čakavski sabor / Istarska naklada / Otokar Keršovani / Edit / Centro di ricerche Storiche, 1985. – 1986.
- PUTANEC, VALENTIN. 1976. Predgovor. Esej o jezičnom znaku i onomastici te o antroponimiji u Hrvatskoj. // *Leksik prezimana SR Hrvatske*. Zagreb: Institut za jezik JAZU – Nakladni zavod Matice hrvatske, V–XIV.
- ROSAMANI, ENRICO. 1990. *Vocabolario giuliano, dei dialetti parlati nella regione giuliano-dalmata quale essa era stata costituita di comune accordo tra i due stati interessati nel convengno di Rapallo del 12-XII-1920*. Trieste: Edizioni Lint.
- SINDIK, ILIJA. 1950. *Komunalno uređenje Kotora od druge polovine XII do početka XV stoleća*. Beograd: SANU.
- SINDIK, ILIJA. 1948. Arhivska građa u Boki Kotorskoj. *Istoriski časopis*, I, 1/2, Beograd, 3–11.
- Spomenici srpski. // *Spomenik XI*. Beograd: SKA. 1892.
- STANOJEVIĆ, GLIGOR. 1956. Nekoliko statističkih podataka o Boki Kotorskoj iz sredine XVIII stoleća. // *Zbornik izveštaja o istraživanjima Boke Kotorske II*, Spomenik SANU, 105, Beograd, 27–40.
- STANOJEVIĆ, STANOJE. 1928. *Narodna enciklopedija, srpsko-hrvatsko-slovenačka*, knj. III. (N–R), Zagreb: Bibliografski zavod.
- Statuta et leges civitatis Buduae, civitatis Scardoniae, et civitatis et insulae Lesinae*, Monumenta historico-juridica slavorum meridionalium. Zagreb, 1882. – 1883.
- STIPETIĆ, VLADIMIR; VEKARIĆ, NENAD. 2004. *Povijesna demografija Hrvatske*. Zagreb / Dubrovnik: HAZU / Zavod za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku.
- STULLI, JOAKIM. 1985. – 1987. *Joakima Stulli Dubrocsanina Rjecsoslòxje u Dubrovniku MDCCCVI*, I–III. München: Verlag Otto Sagner.
- SUBOTIĆ, JELISAVETA. 1987. Prilog poznavanju antroponimije Grblja prema zapisima iz XV vijeka. *Onomatološki prilozi*, 8, Beograd, 51–61.

- ŠEROVIĆ, PETAR. 1956. Bijela u Boki Kotorskoj, Starine i porijeklo stanovništva. // *Zbornik izveštaja o istraživanjima Boke Kotorske II*, Spomenik SANU, 105, Beograd, 179–195.
- ŠEROVIĆ, PETAR. 1960. Prilozi za istoriju Tivta. *Godišnjak Pomorskog muzeja u Kotoru*, IX, Kotor, 53–59.
- ŠIMUNDIĆ, MATE. ²2006. *Rječnik osobnih imena*. Zagreb: Matica hrvatska.
- ŠIMUNOVIĆ, PETAR. 2009. *Uvod u hrvatsko imenoslovlje*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
- ŠUPUK, ANTE. 1967. – 1968. Klasifikacija prezimena po značenju. *Jezik*, XV/4, Zagreb, 121–127.
- Tivat* [ur. D. Kalezić]. Beograd: Književne novine – »Veljko Vlahović«, 1983.
- TOMANOVIĆ, VASO. 1956. O topografskim imenima Boke Kotorske. // *Zbornik izveštaja o istraživanjima Boke Kotorske II*, Spomenik SANU, 105, Beograd, 47–52.
- ZLOKOVIĆ, IGNJATIJE. 1960. Pomorstvo i trgovina Paštrovića (XVIII – XIX v.). *Godišnjak Pomorskog muzeja u Kotoru*, IX, Kotor, 152–167.
- ZLOKOVIĆ, MAKSIM. 1965. Pomorstvo Lastve. *Godišnjak Pomorskog muzeja u Kotoru*, XIII, Kotor, 59–80.
- ZOLLI, PAOLO. ²1991. *Le parole straniere*. Bologna: Zanichelli editore.

Rječnici i priručnici

- ARj = *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika* [ur. Đ. Daničić, M. Valjavac, P. Budmani, T. Maretić, S. Musulin, S. Pavešić]. Zagreb: JAZU. 1880. – 1976.
- EHP = *Enciklopedija hrvatskih prezimena* [ur. Siniša Grgić]. Zagreb: Nacionalni rodoslovni centar. 2008.
- Hrvatski prezimenik*, I.–III. [prir. Petar Šimunović, Franjo Maletić]. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga. 2008.
- KLAIĆ, BRATOLJUB. 1979. *Rječnik stranih riječi*. Zagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske.
- SKOK, PETAR. 1971. – 1974. *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*. I–IV. Zagreb: JAZU.

On some surnames from Tivat

Abstract

This paper deals with some surnames of Croats from Tivat in Boka Kotorska collected during linguistic field research. These surnames are purportedly old, and are explained with regard to their etiology, etymology and linguistic origin. Confirmations in written sources are also provided. Forms attested in documents are analyzed, on the basis of which a definition of the consolidation of surnames in Tivat is attempted.

Ključne riječi: onomastika, antroponimija, prezimena, etiologija, etimologija, jezično podrijetlo, Tivat, Boka kotorska

Key words: onomastics, anthroponymy, surnames, etiology, etymology, language origin, Tivat, Boka kotorska